

СПОРТ
Мордоверча яхье,
толам баьккхар вай
регбисташа

16

ЮРТБОАХАМ
Ахархой йивар
дладе кийчлуш ба

15

СЕРДАЛО

1923 100 лет

WWW.SERDALO.RU

ГІАЛГІАЙ МЕХКА КЪАМАН ЮКЪАРА ГАЗЕТ

№4 (12631)
Сабкура
бутт,
8 ди, 2024 шу

Газет арадувл 1923-ча шера
маьтсела бетта 1-ча дийнахьа денз

1973-ча шера
«Сердало»
газета
«Сийлен хьарак»
яха орден
еннай

ЛОАРХІАМЕ ВІАШАГІКХЕТАР
Студенташ болча хилар
ОМОНА ветеранаш,
тлема операце
доакъашхой

5

НАБХА ХЪАШТАШ
ГалгІай мехкара
лоархІаеме никъ дІахо
тоабеш ба

7

ЗАМАНХОЙ
Кагирхошта
юкье нийслуча
кхоачамбоацарех,
дійцар республике

8

УНАХЦІЕНО
УнахцІенон ди хилар
ВДНХ, ГалгІайчен
стенд йолча дІахьош

9

САЛОІА МОТТИГ
ГалгІайчен 90%
бахархой, салаІа
моттигаш йича дика
хеташ ба

10

@gserdalo

vk.com/gserdalo

Дзен сердало

www.serdalo.ru

Сийдола никъ

ГалгІайчен Кулгалхочо аьлар,
Осканаькъан Сулумбик кагирхошта
дика масал да

2

**ВЫБОРЫ
ПРЕЗИДЕНТА
РОССИИ**
15-17 МАРТА 2024

**ВМЕСТЕ МЫ СИЛА –
ГОЛОСУЕМ ЗА РОССИЮ!**

ЦИК.РФ

ХъажцІа болхараша шоай каьхаташ кийчде деза, гаьна ца доахаш

ГІазданаькъан Ахьмад

Укх бетта 25-ча денга кхаччалца, шоай каьхаташта кийчо е йиш йолаш ба ХъажцІа болхараш. ООО «ИНГ-ХАДЖ» яхача оагІоно тІахьожам беш, дІахьош ба из беррига болх. Белгалде деза, цига баха лаьрхІараша гаьна ца доахаш, шоай ханна-хьа каьхаташта кийчо е езилга.

«Укх шера, 10 шу ха йолаш дола доазол дехьавала бокьо лу биометрически паспорташ долчар мара аьттув бац, Саудовски Араве баха. Электронни визаш кийчеш, сагага ший каьхаташ хила деза. Хадж-визашка гІолла мара дІачубитац болхараш цу мехка.

Туристически визашца цига баха гІертарашта гІо дехаргдолаш да. Оттая бокьонаш лораш мара, чакхдала йиш яц из гІулакх. Из деррига сел чІоагІа лорадара бахьан да, цига тІалатташ бола нах совдукха хилар, кхерамзлен хьал лорадар», - белгалдир ший телеграм-оагІон тІа вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас.

Вай мехкара цига ваха бокьо я аьнна белгалвараш 600 саг ва. Керттерча декхарех да, хьажолде болхарашта эшаш дар Іалашдар, наькъа бахар, Іеш бола моттигаш хало йоацаш хилар, де мел деза гІулакх деш лорашка чакхбалар.

ГІалгІай мехка Кулгалхочо тІахьийхар, ДТП бахьан нах бовш хилар юхатохара

Султиганаькъан Йоакьап

ГІалгІайчен Кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас паччахьалкхен, бокьонаш лораяра болхлой, мехка бахархой тІахьийхар, новкъа нийслуш дола хатараш, цига нах бовш хилар ма хулла юхатохара, яхаш, дийцар «Сердало» газетага ГІалгІай Республикан Мехкадаь зарбан болх лелабарша.

«Массазарча мехка цхьоагІо Іалашгъара кьахегаш йолча координационни совещанена чудоагІаш, ладийІар 2023

шера баьча балхага. Из чІоагІа лорхІаме кьамаьл да, вай зІамигача республиканна.

Денгара ди массаза дала, вай зІамигача республике машинаш тІакхеташ хиларга хьежжа доацаш, ДТП цхьа дакъа юхатоха вІаштІехьадаьннад, бакьда беррига низ тІабахийта беца, наькъа бокьонаш лораяра бахьан долаш, хулача хатарех нах леш хилар юхатохара. Моттигерча Іаьдала, бокьонаш лораяри керттера декхар да наьха сакхетам лакхбар, ма хулла дукхагІа наьха вахар лорадар, наькъа хулаш дола зуламаш юхато-

хара», - аьлар Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас.

Цо иштта белгалдир, юкьара болх бераш, дин вицалаш, СМИ цу гІулакха юкьейоалае езаш хилар. Геттара терко тІаяхийта езар да, бераш чудагІаца машинашка увтгадеш дола гІандаш леладар, цу тайпара берашта кхерамзле Іалашгъар хургъа. Цунца цхьана, зІамига долча хана денз, берашта хьалхадохаш хила деза наькъа бокьонаш лораяра езилга, уж хьалкхеде деза гІашлой бокьонаш йовзаш, уж лелаш хургдолаш, машинаш лорадар царна довзийташ.

Кхетаче дІахьош, дІадахача шера хиннар белгалдир: 2023 шера 407 эзарзза совгІа административни бокьонаш телхаяьй. Цу юкье 195 ДТП я. Белгалду, 2022 шерга хьежача ДТП кІезиаргІа яле а, нах бовш йола моттигаш дукхагІа хилар. Республикан наькъашка зуламаш хургдоацаш, болх дІабахьар цу гІулакхах бектокхаме йолча органикерттерча декхарех цаІ да.

Цу юкье, ший дакъа лоацаш, хила веза вайх хІаравар, иштта лораяра еза новкъа лелара бокьонаш, шоаш а гонахьарбараш а лорабеш.

ГІалгІайчен Кулгалхочо аьлар, Осканаькъан Сулумбик кагирхошта дика масал да

Султиганаькъан Йоакьап

ГІалгІайчен кулгалхочо Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас, 32 шу хьалха венна лётчик, Россее Хьалхара Турпалхо Осканаькъан Сулумбик кагирхошта дика масал хилар белгалдир, яхаш, хоамбу «Сердало» газетага мехка кулгалхочун зарбан болх лелабараша.

«1992 шера саякура бетта 7-ча дийнахьа гІалгІай лётчика-истребителя турпалалгойтар, ший са ца кходеш, цо кІалхарбаьхар Липецки областа бахархой, цар ценош тІа чудожа тарлуш дар фецара кема.

Цу тайпара денал долаш саг атта хургвац. Цун вахар а валар а, мах баь варгвоаца масал хинна, дІаэттар. Липецки областа Хворостянка

яхача юртарча наха цІаккха а дицлургдац, шоай вахар кІалхардоаккхаш, цо ший са Юдилла хилар», - аьлар Махьмуд-Іаьлас, из дика, денал дола саг дагалаьца.

Цо иштта белгалдир, авиацие инарал-майор массаволча гІалгІачунна гаргара саг ва, лертгІа саг волаш дІабихьар цо вахара никь, иштта вар из массахана ше вахача а болх беча а моттигашка.

Келаматанаькъан Махьмуд-Іаьлас белгалдир, ГІалгІайчен кагирхой кхьахьара турпалхой леха безаш бац, дика масал эцара; вай республике ба турпалхой, царех цаІ ва Осканаькъан Сулумбик.

Ткъаь шийтта шу дІадаьннадале а, ГІалгІайчен бахархошта тахан санна дагавоагІа из дика саг, шоай цІагІара саг санна из лоархІаш.

Новак Александр вахар «Южни» яхача оалхазарий комплексе

Султиганакъан Йоакъап

ГалгIай Республикан кулгалхо Келаматанакъан Махъмуд-Іаьла, Россе паччахьалкхен вице-премьераца Новак Александраца вахар «Южни» яхача оалхазарий комплексе. Таханарча денга хъежжа хьалгьяча предприятиена карагIдоалачунна мах оттабир, из ма дарра шоашта бIарга а дайра, яхаш, дийцар «Сердало» газетага республикан кулгалхочун зарбан болх лелабераша.

«Россе Президента белгалду, мехка промышленноста болх кергтерчарех хилар. Паччахьалкхено терко лоаттаю моттигашка хьадеш долча наьха шоай доалахарча балхашта, бизнеса. Вайна тахан гуш да цох хьахулар», - аьлар Новак Александра.

ХIанз укх сахьате, цу моттиге арахецаш я, ГалгIайче меттел, цул араха а эшаш йола кхачан продукци.

Келаматанакъан Махъмуд-Іаьлас лаьрххIа хьадиьллар дезала шу

Гаьгенакъан Мартина

Наьсарен-Шахьара культуран цIагIа, лаьрххIа йола кхетаче дIайихьар, республике дезала шу хьаделлаш.

Из вIашагIеллар мехка паччахьалкхено, иштта цу юкье дакIа лаьцар культуран министерствос, кагирхой гIулакхашта йолча комитетта. Цига баьхкабар Россе Турпалхой, СВО доакъашхой, цар дезал, дукха бераш долча фусамашка нах, иштта республикан тайп-тайпарча юкьарча, паччахьалкхен гIулакхаш тIара викалаш, цига хилар «Сердало» газета корреспондент а.

«Вай республике 33 эзар совгIа дукха бераш дола фусамаш я. Из йоккха ганз я! Дезал - мах баь варгвоаца беркат, цо лу берашта, боккхий-

чарна дега йовхал, безам, аьттув. Карарча шера, Россе президента Путин Владимир Владимировича вай массане уйла тIахьийхар, дезала лоархIама, дезала лерхIам беш хилара, цIагIара аравоалаш ший нана мархIа а елла, барт баьккха, из хьастара, цунга велавалара. Массайолча хана йовхал латтийла шун фусамашка, гIад а ухаш, дахалда шо даьшга карагIдоалачох, берий деларах, вай мах баь даргдоаца даь-дас, даь-нанас луш болча хьехамах», - аьлар, гулбена-рарашка ше кIамаьл деш, Келаматанакъан Махъмуд-Іаьлас.

Иштта, цу кхетаче кIамаьл деш, белгалдаьккхар таханарча денга кхоачаш вай республике даь даьннар, хIанзчул тIехьагIа кхоачашде дезар. Республикера дезал хьалацара даькье наьна а бера а вахара хьалаш тоадара

карагIдаьнначох а дийцар.

«2019 шера ГалгIай мехка наIараш хьайийллар 44 берий бешо, таханарча дено дIадеххача беса хоза хьалгьяча 47 ишколо. Дукха да, дезала шу яхача программа чудоагIаш, тахан де дезар. Ерига уйла тIаерзаяь я юкьара гIулакх дегIадоаладара. ЦIай хилара белгало хоалуш яр гулбена-рарашта, хьаьшашта, дезала шу хьаделлаш, Хамхой Ахмада цIерагIа Паччахьалкхен филармоне артисташа гойтача

концертах.

Цига бар республике цIихеза артисташ Имагожанакъан Осман, БIарахой Люба, ГалгIайчен цIихеза артисташ Беканакъан Рахьман, Налганакъан Лема, иштта кхы дуккхабараш. Из кхетаче вIашагIеллараша совгIаташ дир Россе турпалхошта, СВО доакъашхошта, дукха дезал барашта. Берригаш а шоай кIамамах, дезалах, мехках доаккхал деш, дегагIозалца дIаюха кIаьбстар.

Іаьдала декхар доаллачарна, доазол дехьабоалаш бокъо ехкарах, хьажол де болхаш халонаш нийслургья

Муса Алоев

Шоашта тIалатташ дола декхараш дIадала деза эггара хьалха, РФ доазол дехьабовла лаьрхIача наха. 2023-ча шера, республикерча УФССП пирстопаша 13 эзар совгIа каьхаташ чуденнад, декхараш тIалаттача наха доазол дехьабовла бокъо ехкаш. Баькда нийслу, сага шийна декхар тIалаттий цаховш.

А эропорте, цIермашиннакIа вокзале вагIаш мара, хац цхьаволчоа шийна аравала бокъо йийхкалга. 2023-ча шера, ХьаьцIа баха кийчбеннача наха юкье дукха бар, доазол араха дIабаха бокъо йоацараш.

РФ доазол дехьавола лаьрхIача сага хьалхехе дIатакха деза шийна тIалатта декхар, хIана аьлча кIаостаяь ха йолаш да из гIулакх а. Из хIама юкье-даьккхад, цхьаккха а кхыча тайпара из декхар дIадала раьза боацарашта духьала. Декхар тIалаттача сага, из дIадехараша шоайла цхьа барт баь, из гIулакх цIан кога тIа даьккхача, 24 сахьат далале, цу сага аравала бокъо ехкар тIера дIадоаккхаш, каьхат оттаду.

Суда пирстопаша, судо лаьрхIар хьагойташ дола каьхат дIахьокха деза цу сага, цул тIехьагIа мара из бокъо ехкар тIера дIадаккхаш.

Эггара кIезигагIа езе а, цхьа кIира ха еза сага бокъо юхаметтаоттае. Сихонца дIадаккха йиш йолаш гIулакх из доацилга кхетадеш, ханнахьа оарцагIванна, ший гIулакхага хьажа веза доазол дехьа дIаваха лаьрхIа вола саг. Цу оагIонца дараш довза йиш я:

- Вай республикерча суда пирстопий балха кулгалдеча кергтерча сайта оагIон тIара <https://r06.fssp.gov.ru>;

- Госуслуги яхача портале хIама лохача оагIон тIара. «Доазол дехьа аравала бокъо ехкар» аьнна, Iочуяздича, цу сахьате хьаотт хьа хьалах дар.

- Телефон дIатоха йиш я укх номерех 8(8734) 55-19-82, 8(8734)55-19-75. ДIаваха таьха йиш йола адрес: Республикерча УФССП болх лелабу моттиг. Магас, Кулиева цIерах бола урам, № 8. Цига дIаваха, ха йиш я деррига. Шийца паспорт хила деза.

ГалгIай Республикера Россе УФССП зарбан болх лелабераш.

Керда болхлойд дІайибеш латт МВД

Султиганакъан Йоакъап

18 шергара 35 шерга кхоачаш бола керда болхлойд дІайибеш латт МВД. Из хоам «Сердало» газетата бир цигарча къахьегамшоша.

«МВД балха отта лаьрхІа вола саг юкьера дешар дийша волаш, дегІа могашал дика йолаш, эскаре амал даь хила веза. МВД балха эттача сага аьттув ба ший Даьхен сий лорадеш вола визза воІ хинна ваха», - белгалдир МВД.

Бехтокхаме къахьегамшоша безам болча сага боккха аьттув ба цига: хІара бетта дизза алапи эцаргда; лакхерча дешара моттиге, мах тела ца безаш, деша гІоргва; ший балха тІа лакхлуш дІаваха аьттув ба.

Болх беш 20 шу даьлча, пенсе ваха йиш я; мах тела ца безаш, дарба де аха аьттув ба; чуІеш волча фусамах ача тела дезе, из дІатела а гІо дергда МВД. Ший болх бизза дІахьоча сага, боккха аьттув лу цу моттиго.

Балха отта безам бараш дІатІабаха беа моттиг: МВД, Магас, Кулиева цІерах бола урам, № 14. Телефон-8-8734-55-04-61.

Шолжа кхале дегІайооалаяра таронашка а декхарашка а хьежар

Султиганакъан Йоакъап

ГІалгІай Республикан Кулгалхо; боахамий, гІулакхий викалаш; Шолжа кхален администраце кулгалхой, юкьера болх бераш болаш, кхетаче дІахьош хилар; из дегІайооалаяра йолча таронех, декхарех, яхаш, дийцар «Сердало» газетата Мехкадаь зарбан болх лелабераша.

«Россе Президента хьалхьяха къаман проекташ кхоачашгьяра долча хаттараш тІа

сайт. Уж проекташ бахьан долаш, 2019 шера денз, Шолжа кхале кхоь ишкол, кхоь берий беш чуйолаш хьалхьяь керда гІишлош я, иштта керда хьалхьяь амбулатори, хІанз болх бе дІайолаеннай из а. 93 км дІаьха дола наькъаш тоадаьд, цьхан сменах 100 сага лаьрхІа йола амбулатори болх бе йолаеннай. Кхы а дукха да де дезараш.

Бакъда «Унахцено», «Дешар», «ДегІадар» яха къаман проекташ хиларах, хьалхашка латта декхараш дикка атгача

доал», - аьлар Келаматанакъан Махьмуд-Іаьлас. Цо белгалдир, законах доацаш лаьтгаш хьалхьяь хилар мо дола хІама соцадара декхар кхоачашде дезаш латт, аьнна.

Карарча хана, из кхоачашдеш дале а, цу юкье доал деча даькъ тІарча кулгалхоша а цахаддаш даькъа лаца деза. ДІахо къамаьл деш белгалдир, социальни гІишлош хьалхьяь хиларо - ишколаш, культуран ценош, берий бешамаш, тайп-тайпара спортни гІирсаш - новкъостал

ду сага вахар атгача даккха.

Иштта Махьмуд-Іаьлас хьоахадир юртбоахам дегІабоагІаш хилар, укхача болх беш я йокхий комплексаш «Шолже», «Йоккха сомий беш». Мел дийцар а иштта гулбеннараша даькъамаьл а дІаьлоагІдир каьхата тІа, цу тІа дІахо Іаьдало а бехктокхамерча гІулакхаш тІарча наха а къахьегаргдолаш. Махьмуд-Іаьлас белгалдаьккхар; тахан хиннача кхетачен чаккхе, хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдар хургья, аьнна.

Ша тІа лелар мел кхераме да, хьалхадаьккхар Наьсарерча дешархошта

БІарахой Муслим

Шаьсарерча Іам тІа лелар мел кхераме да, берашта хьалхадоахаш ба администраце болхлойд. Из хоам «Сердало» газетата бир администрацерча зарбан болх лелабераша.

«Наьсарерча №1 йолча лиця дешархошка Іам тІарча ша тІа бувлар цьхаккха тайпара мегаргдоацаш, доккха хатар хилар кхерам болаш хІама долга дувцаш ба уж. Россерча тайп-тайпарча моттигашка ша тІа бийнача наха хиннача зуламех, доккхача хатарех дийцар цар берашта. Из деррига белгалдеш дола каьхаташ дІадийкъар дешархошта», - йоах тхогарча хоамо.

Іан хана берашца дІакхьяь безаш, лоархІама болх ба из.

2024-ча шера, ийс моттиге ухаш, хургда вайцигара фецара кемаш

Султиганакъан Йоакъап

2024-ча шера вай мехкара фецара кемаш, ийс моттиге ухаш, хургда. Из хоам «Сердало» газетата бир Москверча ГІалгІайчен массазарча викалаша.

«БІаьстан-ахкан наькъаш хьаделларгда укх бетта «Магас» яхача аэропорте. Самаре, Соче аха долалургда фецара кемаш, бІаьстан ха хьаьтгача; Санкт-Петербурге, Тюмене долха наькъаш дийлла хургда», - йоах тхогарча хоамо.

Иштта Москве, Петрозаводске, Уфе, Екатеринбург, Нижневартовске долха сигалара наькъаш болх беш хургда. Цу шаьхарашка балха, деша, дарба де, базар е ухача наха, чІоагІа лерхІама да из.

Белгалде деза, хІара шера Саудовски Араве хьажол де болхараш а, «Магас» яхача аэропорте-ра наькъабоахилга.

Газ йоагаярах хьатеха хинна 97 эзар сом юхадаьккхар

Султиганькъан Йоакъап

ГалгІай мехка газ йоагаярах моттигерча яхархочунна хьатеха хинна 97 эзар сом юхадаьккхар, шахьара прокуратуро цу тІа болг бар бахьан долаш. Царна гучадаьлар, йоагаяь йоацача газак, бокьонах доацаш, 97 эзар сом ца доагІаш оттадаьлга, яхаш, дийцар «Сердало» газетага бокьонаш лораераша.

«Прокуратуро тІахьожам болх дІабихьар, юртахо леткьачул тІехьагІа. Газ лоаттаеш йолча компане, йоагаяь газ мелій хьагойташ бола ГІирс юхакхостабаь хиларах дегабуам беш моттиг нийсьеннай.

Иштта дале а, из хьал тохкаш хиннад 2023 шера бІаьсти. Газа тІахьожам лоаттабара йолча организаце экспертиза а яьккха, сьётчик юхакхостаяь йоацилга чІоагІаьдар. Бакьда, газ йоагаеш хиларах доагІаш дола ахча дІахо а, ца доагІаш, дІадехаш хиннад, сьётчика тІа латтача таьрахьашка а ца хьожаш. Цу тайпара, бокьонах доацаш, эзараш сомаш хьатехад», - аьлар тІахьожам лоаттабераша.

Тароний Іалашо лоаттаьра йолча моттига кертерча кулгалхочунна хьалхадаьккхад из хІама, цу тайпара ахчанцара харцо хьанійсьый, бежхе йоацача кхалсага бокьонаш меттаоттаьый.

Студенташ болча хилар ОМОНА ветеранаш, тІема операце доакъашхой

БІарахой Муслим

Іарпенаькъан Ювсапа цІерах йолча колледжа студенташца, кхетаче йир ОМОНА ветеранаша, Украинерча тІема операце доакъашхойша.

«Шоаш гІетташ йолча

хІамай оператор» яхача программа, дийцар кхетаче. ГалгІай ОМОНА эггара хьалхара командир хиннача Сукейнаькъан Махьмад-Гіре дийцар БПЛА вайцига йоаржаярах, цу тІехьа дІабахьа безача баллах.

« С п у т н и к а ш вІашагІоохкарах йолча «Кур-

ский CanSat-2022» яхача къамашта юкьерча яхьашка дакъа лоацаш хиннача студента Батинаькъан Адама къамаьлага боккхача лерхІаьмца ладувгІаш хилар гулбеннараш. ТІема доакъашхойшкара пайдане дола цьаццадараш хьайцар студенташа.

Иштта йола кхетачеш вай кагирхошца дІакхяхьар, тахан лоархІаьме да. Кхувш латтача къаман кагирхошта довза деза, Даьхе лораяра тІехьа дІахьош болча балхаца дувзадена-раш», - аьлар колледже «Сердало» газетага.

17 эзар сома Іехаяьй зуламхочо, пенсе яха вай мехкахо

Султиганькъан Йоакъап

Вай мехкарча яхархочун банковски карта тІара 17 эзар сом ахча лочкъадаь зуламхо лохаш ба, Ілдарха-ГІалий тІара МВД къахьегамхой. Из хоам «Сердало» газетага бир Іаьдала болхлоша.

«Шахьарерча МВД оагІон болхлой болча латкъа енача кхалсага дийцар, пенсе тІа 9 эзар сом ахча ІотІатохаш ГІо дергда, аьнна, ший карта тІара 17 эзар сом ахча дІадихьад малий ца ховча зуламхочо. Банка болхло я ше, аьнна, из Іехаяьй ахча дихьачо», - белгалду МВД.

Зуламхо лохаш, болх дІахьош ба Іаьдала болхлой. ХІанз массехказлагІа кхайкарал ду оаха бахархошка!

Боккьал а ма Іехадаьта шоаш зуламхошка, малаш ба ца ховча нахаца бувзаьме ма дувла, къоастаде дезаш ГІулаьх дале, банке дІа а даьхе нийсье шоай хІама. Фе хила! Тийшаболх хиннабале, Іалаьмате чехка хоам бе МВД.

Россе Президент хоржаш, тІахьожаргвола 320 саг Іомавеш ва вайцига

БІарахой Муслим

ГалгІайче лаьрхІад, Россе Президента хоржамаш долаш, тІахьожаш хургвола 320 саг Іомаве. Юкьара тІахьожам болх дІахьош

хургба тайп-тайпарча балхаш тІара нах, хьехархочунгара дІаболабенна администраце болхлошка кхаччалца, яхаш, хоам бу «Сердало» газетага Наьсарен шахьара администраце.

«ТІахьожараша новкъостал ду хоржамаш нийса дІадахьа, кхоачамбоацараш юкье а доацаш. Цудухьа уж берригаш Іомалу из болх лерттІа хьабе. ТІахьожаш хила безам бар моттигерча штабе хьава веза», -

йоах хоамо.

Белгалдаккха дезаш да, хоржамаш дІахьош лоархІаьмеГІдар да, кхадж тоссача хана беш бола болх, законо дІадеххача тайпара, цІена а нийса а хилиьтар.

Шолжа кхален администраце гишло хьалъеш латт Гажарий-Юрта

Коазой Мадина

Шолжа кхален администраце хургйола йоккха гишло хьалъеш боакх Гажарий-Юрта.

Цунна кулгалду Татенанкъан Ийса ваха хилар цу балхага хьажа. Из хоам «Сердало» газетага бу цун зарбан болх лелабераша. Таханарча дийнахьа лаятта чоагидеш, гонахъара моттиг чулоацаш, боакх болхлой. Болх малагича боараме дїахьош латт хьожаш хилар Татенанкъан Ийса.

«Кхален администраце кулгалхо раъза волаш, цъахкхча гїлат доацаш, дїахьош латт болх», - йоах тхогарча хоамо.

Шолже соцавир, корта бохабу малар менна, машинаца воагїа водитель

Султигананкъан Йоакъап

Шолжа-Шахъара ГИБДД болхлоша соцавир, из хїанз шозлагїа а нийслу цу тайпарча хьале, корта бохабу малар менна, машинаца воагїа водитель, яхаш, дийцар «Сердало» газетага республикан МВД.

Россе МВД ОГИБДД ДПС «Сунженски» оалача МО болхоша, шоай болх дїахьоча хана, соцавир «ВАЗ-210740» автомашина, из лоаллаш хиннар вар 51 шу даьнна маїа саг.

Кастлуш, ГИБДД болхлошта гучадаьлар, из саг 2023 шера мировой суд-хочо шозлагїа а административни бехктотхаме эза хилар, машина лелаяра бокьонаш дїаьахьяле а, из машин лоаллаш хиннав аьнна, 150 сахъата Іаьдала болх бе декхарийла вир», - йоах хьабайтача хоамо.

Белгалду, цо РФ Уголовни кодекса 264.1 статья лархїаш дола зулам даь хилар. Бокьонаш лорераша яхачох, цу тайпара гїулакх кхерам тїатоссаш да, водителашта санна берригача новкъа лелача наха а.

Берда-Юрта хьалъеш латтача ишкола балхага, хьежар единороссаш

Коазой Мадина

Берда-Юрта хьалъеш латтача ишколага хьажа баха хилар, Шолжа кхалера единороссаш, шоашца шахъара администраце кулгалхо волаш.

«Парте десант» яхача проекта гїолла дїахьош боккха болх ба из. Из хоам тха газетага бир цу парте зарбан болх лелабераша. 250 бера лаьрхїа йолча ишколе, таханарча хано дїадехаш мел дар хургда. Хими, физика, къахьегам яхаш йола урокаш

дїакхяхьа мел эша кхоачам Іалашбергболаш ба.

Кхозза вїаштїараяьча ишколе, футболах ловза доазув кийчдергда. Цул совгїа, дегїа могошал эшаеннарашта лаьрхїа пандуси, лифти хургда ишколе. Къаман програмага гїолла дїакхухьача балха

юкъе, эггара керте оттадер да бахархой хьал аттачяхьа далар, ишколай кхоачам хилийтар.

Боарамал совгїа йица лаятта вай ишколаш, паргїатонга кхоачаргья. Чоагїа дегаргїозале яьї цу беркатеча балхо хьархошта а берашта а.

Гїалгїайчен единороссаша кхетаче дїайихьар, вїаштїара даьча цїеношка бахача нахаца

Коазой Мадина

«МКД бахархой» яха партийни проект кхоачашьеш; Наьсаре, Магїалбике «Цаї йола Росси» яхача МО викалаша кхетаче дїайихьар, вїаштїара даьча цїеношка бахача нахаца. Цох дийцар парте респу-

бликан отделене зарбан болх лелабераша.

Шинна а доал деча даькь тїарча нахаца къамаьл хилар. Бахархоша вахара хьалаш тоадарах лаьца шоашта хетар аьлар.

Иштга, единороссаш баха

хилар Наьсарен, Весенни, Овшанаькъан урамашкара салоїа моттигаш малагїча хьале я хьажа, уж тоаяь дукха ха яц, «Шахъара хьал» яхача проекта чуйоагїаш.

Партийни проект кхоачашьеш, наха фу хет хьожаргба. Царна дика довзаш хул,

малагїча цїеной ковнаш тоаде дезаш да. Из болх укх тайпара дїабыхьа лерхї: депутаташца цьхана тохаргда дукхаз вїаштїара даьча цїеной коара доазонаш, берий, ловзара майдаш, цул тїехьагїа нахаца дувцаргда, малагїа ков тоадича бакъахьа да.

Галгай мехкара лоархӓме никъ дӓахо тоабеш ба

Коазой Мадина

Тоабеш ба «Боккха никъ «Кавказ»-Наьсаре-Магӓлбик-Лохера Къаским-Тирк» яха никъ, из ба 5 километр бӓаьха, яхаш, хоам бу Галгай Республикан наькъашдекарый зарбан болх лелабераша.

Ши километр даькъ тӓа кӓл кийчо яь яьннай, хӓанз цига Юбуллаш ба боккха жагӓа юкье бола асфальт.

Цунца цьхана, юхейисача кхӓь километра тӓара къаьнара асфальт хьал а боаккхаш, иштта боккха жагӓа юкьебохийташ, асфальта никъ Юбилла кийчул ба. Из беррига болх йистебаьнначул тӓехьагӓа, зӓмагӓбола жагӓа юкье а бохийташ, асфальт Юбулларгба. Болхлой тӓателӓа шоай болх дӓахьош ба.

Деррига балхаш дӓахьу графиках йиллача хана», - аьлар Галгай Республикан машина наькъый министра Хаматхана-

наькъан Батыра. Белгалду, из никъ тоабеш ба, «Кхерамзлен наькъаш» яхача къаман проекта чубоагӓаш.

Хин насос тоаеш баьхкар болхлой

Султиганаькъан Йоакъап

«Тӓой-Юрт» яхача хий хьалуча моттиге тоаеш насос дӓаоттаеш баьхкар болхлой. Из хоам тха «Сердало» газетага бир ГУПа хин гӓулакхак, из дӓа-хьа даларах цагӓ волча оператора.

«Хин насоса хувца дезараш хийца, кулг тоха деза оатхалаш тоаеш, къахьийгар болхлоша», - йоах тхогарча хоамо. Хьалха, «Тӓой-Юрт» яха трансформатор тоаеш, ялххе скважина болх бе дӓаюлаялийтаяр.

Белгалде деза, моллагӓа тайпара хаоттам хиларах; ди, бийса ца къовсаш, къахьегаш, вайна боагӓача боараме хий хийта гӓерташ, цу наха чӓоагӓа къахьегилга.

Хам баь варгвоацаш, боккха болх ба цар дӓахьор. Из кхетадеш хила беза баьхархой.

957 сага болх бе керда моттигаш хургья, вай дешара даькъе

Султиганаькъан Йоакъап

Вай республикерча дешара оагӓон хьал тоалургда, кхы а 957 сага болх бе моттигаш хиларца. Из хоам тха «Сердало» газетага бир Мехкадаь зарбан болх лелабераша.

«Вай мехка «Дешар» яхача къаман проекто баь пайда ба из. Цу проектага гӓолла керда 19 ишкол хьалъаьй мехка. 704, 720 дешархошта моттигаш луш йола ишколаш я Магӓсе, Шолжа-Шахьаре, Наьсаре, Пхьилекьонгий-Юрта, Инаркъе, Йоккхача Ачалкхе, Таьлий-Юрта, Сурхо тӓа», - белгалдир вай мехкадас Келаматанаькъан Махьмуд-Таьлас, цу беркатеча баллах дувцаш.

Республикан кулгалхочо хьоахадир, балха моттигашта юкьеелаца безараш шоай декхараш дика довзаш бола, таро йоккха йоаца, дукха дезал болча фусамашкара нах ба, аьнна. Ишттача мугӓарерча наха шоай балха хам бергба, боагӓача боараме, бехктокхаме из дӓабахьа хьожаргба.

Мехкадас теркалдир, РФ президента ер шу дезала шу да, аьнна, къоастадаь хилар. Белгалдаьккхар, вай къаман нах массахана дезала юкьера гӓулакх лакха лоархӓаш, терко еш, нийса дӓадахьа гӓерташ хиннилга.

Артезиански гӓувнаш яха лерхӓ Шолжа-Шахьаре

Султиганаькъан Йоакъап

Хин хьал тоаде дагахьа, артезиански гӓувнаш яха лерхӓ Шолжа-Шахьаре. Из хоам «Сердало» газетага бир шахьарерча администраце.

«Из болх дӓабахьа лерхӓлача моттигага хьажа баха хилар шахьара да вола Гумаранаькъан Аслан, цун гӓонча Беканаькъан Халид. Укх шера бӓаьсти дӓаболабе лерхӓ из боккха болх. Ахкан ха хьатӓаотташ, йистедала дезаш

да цигара гӓулакх.

Шолжа-Шахьарерча Магӓлбике кхаччалца хий лоттадер шахьара керттера насосни станци я», - йоах тхогарча хоамо.

Ахкан ха хьазттача, хий массанахьа дӓакхачац, из ба-

хьан долаш яха лерхӓ керда артезиански гӓувнаш.

Белгалде деза, 2022-ча шера, хьалха консервни завод хиннача коа, хин гӓувнаш яьхалга. Из бахьан долаш, 3600 кубометр хий дукхагӓа хиннад.

Барт бара комиссе кхетаче хилар Магасе

Султиганькъан Йоакъап

Магас-Шахъара керттерча маъждига коа, мехка Кулгалхочун доаларча Барт бара комиссен хьалхара кхетаче дйайхьар укх шера, яхаш, хоам бир «Сердало» газетага мехка миннацо.

«Из лоархIаме кхетаче дIахьош, цига дакъа лоацаш хиннараша дийцар, дIадахача шера баъча балхах лаъца. ГIалгIай Республикан Барт беш йола комисси хилар бахъан долаш, дукха пхьенаш дитад, кхыдола донаш дIадахача таро хиннай дIадахача шера. Из лоархIаме болх ба. Из бахархошта юкье барт чIоагIбеш, уж шоайла ИмерзагIа беш, гIалгIай Iадаташ лорадара тIахьехаш, вай юкъяра кIийле чIоагIбеш ба», - дувц хоамо.

Барт бара йола комисси вIашагIюллар бахъан дар, бахархошта юкье пхьенаш нийслургдоацаш, ций Iоможадеш дола донаш, тайп-тайпара нийслуш дола цатоамаш хургдоацаш. ХIанз укх сахъате, цунна юкьеводаш ва 17 сэг. Уж наха дика лоархIаш а бовзаш а бола нах ба.

Экологех йолча онлайн-олимпиаде дакъа лаца аьттув ба вай дешархой

Коазой Мадина

«Экологи» яхача къаман проекто хьаллоацаш, Iалама гIулакхах йолча министрствос, Учи.ру яхача дешара онлайн-платформо вIашагIелла, ерригача Россе онлайн-олимпиада я таханарча дийнахьа денз дIайолалуш.

Дакъа лоацараш ба; 1-ча, 9-ча классашкара дешархой. Из хоам «Сердало» газетага бир, Iалама гIулакхах йолча министрствон болхлоша.

ХьатIабоагIача бетта 4-ча денга кхачалца хургйолча олимпиаде дакъа лаца йиш йолаш ба лакхе белгалъяьча классашкара моллагIа дешархой. Цу гIулакха «Учи.ру» яхача сайте хила веза из.

«Олимпиаде хургдолча хаттараша хьагойтаргда, малагIча боараме довз дешархошта Iаламца, экологецца, биологецца дувзаденаш. Цул совгIа, Iалам лорадара тIехьа доаржаде дезараш довзаргда царна», - йоах тхогарча хоамо.

Кагирхошта юкье нийслуча кхоачамбоацарех, дийцар республике

Гаьгенаькъан Мартина

Кагирхой гIулакхех йолча республикерча комитете дийцар, таханарча дийнахьа къонабарашта юкьерча кхоачамбоацарех. Из хоам «Сердало» газетага бир цу моттигерча болхлоша.

«Дйайхьача кхетаче комитета кулгалхо волча Малсаганаькъан Адама дийцар, тахан кагирхой вахаре нийслуш долча кхоачамбоацарех. Карарча хана уж тIателла къахьегаш ба, студентий, болх беш болча кагирхой ачаш телача яхьаш-

ка дакъа лаца аьттув хургболаш, иштта дешархошца царна пайдане хургйола кхетачеш дIакхухьаш.

Керте лаца дезарех да, кхувш латгача тIехьен, зехьа ха ца йоаеш, цхьацца пайда хургбола гIулакхаш леладе аьттув хилар. Кхета-

че чакхийоалаш, кулгалхо чо тIадиллар, хIара оагIон тIехьа къахьегаргдолаш къоастаяь тоабаш хила еза, аьнна. Иштта болх дикагIа дIагIоргба», - дийцар тхога цу моттига зарбан болх лелабеча ГIулой Аминас.

173 млн сом мах бола ток лечкъяяр соцадир 2023-ча шера

Муса Алоев

22,1 млн киловатт-сахъат ток лечкъяеш йола 335 моттиг гучаяькхар вай мехка «Кьилбаседа Кавказа россеташа»-«Ингушэнергос» дIадахача шера. Йоккхача шахъара Ньсаренна цхьан беттаи ах беттаи таьал ток я лечкъяеш хиннар. 173 млн сомага кхоачаш зе да тока оагIонна цу моттигаша даьр.

ДIалаьрхIача, 630 кВА йола 200 трансформатор эцал ахча да из. Наха лаьрхIа йола ток я ши млн киловатт-сахъат, ворхI млн сомага кхоачаш. Болх беча моттигашта 90% кхоач - 20 млн киловатт-сахъат (166 млн сом мах болаш). Республике чIоагIа даьржа да бокьо йоацаш тока саьргаш дIачу-хьачу дехкар, договораш цахилар, сьетчикаш цаувтгяяр, ма дарра аьлча, шоашта ма тов ток лечкъяяр.

«Ток лечкъяяра тIехьа дIабихьача балхо хьахьокх, хьалхалаттарех я Шолжа-Шахъар, Шолжа кхала - 134 моттиг. 50% совгIа киловатт - Ньсаре», - дийцар «Ингушэнерго» филиала кулгал деча ТIоаршхой Рамзана. Ток лечкъяеш йола моттигаш гучай-

оахаш, цу наха доагIаш дола гIод детташ бола болх оаха кхы а чIоагIбеш дIахьоргба.

Массайолча моттигашка дIакхухьаргья рейдаш. Бахархоша кхетаде деза, шоай ханнахьа токах доагIар дIадала дезилга, из кхоачашде деххарийла бола гIулакх долга.

ТIаккха мара тоалургдац вай тока оагIонцара хьал». Иштта ток лечкъяяро доккха зуламаш ду, шоай ханнахьа ахча дIателаш барашта а. Тока кхоачам тоьаш боацаш, тока-

ца лелаеш йола хIамаш йоаг, йох, боагIача боараме сердал таац наха. Цул совгIа, токацара хIама талхарах, цIераш ювлаш дола хатараш а дарж мехка.

Бахархоша кхетаде деза, бокьо йоацаш леладеча хIамах, бехктокхаме озаргболга; доккха хатар хиннача, гIулакх суде дIачулургдолга. Iаьдала бокьонца йолча 7.19 статья, бокьо йоацаш ток дIаувзаш вагIачоа тохаш дола гIод 10 эзар сомагара 15 эзар

сомага кхоачаш да, балха моттигашта - 100 эзар сомагара 200 эзар сомага кхоачаш гIод деттаргда.

Цкъа гучаваьнначул тIехьагIа, шозлагIа а из леладеш волча сага 15 эзар сомагара 30 эзар сомага кхоачаш гIод тохаргда, балха моттигашкара дIадоаккхаргдар, 200 эзар сомагара 300 эзар сомага кхоачаш хургда. РФ УК 165 йолча статья, ток лечкъяеш барашта набахта бахка ши шу ха тох судо.

«Юхьянцара лорий дарбанче кердаяккхар» яха программа кхоачашгю вайцига

Коазой Мадина

«Юхьянцара лорий дарбанче кердаяккхар» яха паччахьалкхен программа 2021 шера дІайолаелча денз, республикан дарбанчешта дика новкъостал лоаттадаьд, из вайна гуш а да. Дукхача юрташка кхачад уж кердадараш, кхыметтел гаьна ядача юрташка а.

Юхьянцарча лорий дарбанчешта, 11 керда машин еннай. Кхо моттиг цѐнхаштта тоаяьй. Ийс моттиге болх беча лорашта 94 лорий гІирс беннаб. Хьяльыьй лорий амбулатори. Хьяльеш латт ФАПаш.

ГалгІайчен паччахьалкхен зарбан болх лелабераша яхачо, кхы а 10 автотранспорт хьяя езаш я лорашта льярхІа.

Унахцѐненон ди хилар ВДНХ, ГалгІайчен стенд йолча дІахьош

Коазой Мадина

латта тоаба.

«Росси» яхача Москве ВДНХ дІахьош болча гойтамекхетаче, ГалгІайчен стенде унахцѐненон ди дІадихьар. Цига баькка хьяьший гІаэцаш я унахцѐненон гІулакхакх йолча министерствон кулгалду Антошканаькьан Зарема, лорех

Из хоам тха «Сердало» газетага бир республикерча унахцѐненон министерстве. ГалгІайчен стендага хьежар РФ унахцѐненон министерствон кулгалхочун керттера гІонча вола Фисенко Виктор.

Антошканаькьан Заремас

цунна дийцар, тІехьарча шерашка унахцѐненон оагІонца вай хиннача толамех. Москве ГалгІайчен массазара викал волча Илезанаькьан Микаила вай стендаца ювзаенна экскурси йир столицерча хьакима льярхІа.

«Вай мехка исторен, культуран Іадаташта хетадаь-

раш довзийтар Илезанаькьан Микаила. Цхьацца балхаш дІадовзийташ бола массех гойтам хилар цига. Мультимедийни экранга тІа гойтар республикерча унахцѐненон хьал тоадеш де аьттув баьннараш», - белгалдир министерствон болх-лоша.

Цѐихеза лор-онколог белгалвир парламенте

Султиганаькьан Йоакьап

Дукхача шерашка бехктокхаме кхачьегаш хьавоагІа лор-онколог белгалвир вай парламенте, Халкьа Гуллама грамота луш. Из хоам «Сердало» газетага бир республикерча парламенто.

«Кхетаче дакъа лоацаш хилар Халкьа Гуллама вахара политикахи, унахцѐненон гІулакхехи йолча комитета кулгалду Горчхананаькьан Бес-

лан. Цига дийцар республикерча унахцѐненон хьалах, кхоачамбоацарех, хьалхарча арІагІа де дезарех, онкологически лазарашта духьала дІабахьа безача балхах», - йоах тхогарча хоамо.

Ужахьанаькьан Сулеймана дийцар, таханарча дийнахьа цу халача лазаро льяцача наха лоттадеча дарбах, молхай кхоачамаха, шой аьттув баьннарех, дІахо дІабахьа безача керттерча балхах.

Парламента спикера белгалдир, тахан цу лазара духьала ма

могта кьовсам лоаттабар, вайна массанена чоагІа лоархІама да, аьнна. ТІумхой Мухьмада дийцар; республиканна хьалхалаттараша тахан боккха болх дІакхухь вай унахцѐненон хьал тоадара тІехьа, аьнна. Академика Савицке А. цѐрагІа йола преми луча яхьашка цо котало яккхарах, даькьалавийцар из парламента спикера.

«Укх шерара хирург - 2023» яхача оагІонцара котало кхачай вай лорага. Беркате, аьттув болаш хилба цун никь!

ГалгІайчен дешархочо хьалхара моттиг яьккхар, Д. И. Менделеева цѐрагІа яхье

ГІазданаькьан Ахьмад

МагІалбикерча ишкола дешархочо Іоахарганаькьан Аишас Ерригроссе Илматохкама яхье хьалхара моттиг яьккхар, Д.И. Менделеева цѐрагІа йола из Москве дІахьош яр. Из белгалгьяьлар «Истори» яхаш хиннача даькь тІа, «Мишта хул турпалхой?» яха болх кхелахшта гойтарца. Исторен, обществознанен хьехархочо Котанаькьан Малайк-хана кулгал деш кийчо яьча Аишас дика Іомабаьбар ший бе

беза болх, цудухьа хьалхара моттиг а яьккхар.

«Аишас шийна кІоаргга дешар ховш хилар а, кьамаьл де хара говзал а, хІаман мах оттабе хара йола начІал а гойтар кхелахшта. Цу лоархІама йолча яхье котало яккхар, кьонача тохкамхочун балха чаккхе я, цо ший масалашца хьагойт, Илма, истори дезаш волчунна хьаде могоаргдоцаш хІама цахилар», - аьлар ГалгІайчен Илмани дешареи министерстве. Д. И. Менделеева цѐрагІа дІахьош

йола Ерригроссийски Илматохкама яхь хьаллоацар я Россе дешара министерство. Цо хьаллоац Илматохкама балхаш дІадахьара терко еш бола кьонабараш, цар начІал дегІакхувлаш.

ХІара шера яхье даька лоацаш ба ерригача Россера эзараш дешархой, цар гойт шоай тайп-тайпара чулоацам бола балхаш; уж даь хул исторе, литературан, физикан, химе, биологе, экологе доакьош тІа. Цига котбаьннарий каьхаташ дІалу «НачІал, толам» яхача юкьарча дешара ганзага.

«Безамца книжкаш ле» яха ерригача Россе болам хьаллоацаш я вай республика

Газданаькъан Ахьмад

Укх бетта 12-ча денгара 18-ча денга кхаччалца дӀахьоргболча «Безамца книжкаш ле» яхача боккхача боламе, дакъа лоацаш хургба вай мохк. Дерригача къамашта юкьерча книжкаш совгӀата телача денна хетабаь хургба из болам.

Библиотекашта, ишколашта, хала боакхача дезалашта книжкаш телаш, дӀахьоргда из беркате гулакх.

«Вай къаман библиотеко хӀара шера хьаллоацаш, болам ба из. Ишколашкарча библиотекашта, керда книжкаш эшача, уж Ӏалашде аьттув боацачарна книжкаш телаш, дӀахьош хоза гулакх да из», - дийцар «Сердало» газетага культуран гулакхх йолча министерствон зарбан болх лелабераша.

Цу болама керттара декхар - книжкаш дешара, шоайла совгӀата телара нах тӀахьехар. Ерригача Россе моттигаш чулоацаш, болам ба из. Тайп-тайпарча балха моттигаша, цу хӀаманца лерхӀам лелабераша хьаллоацаргда из гулакх вай мехка. Книжкаш эшачунна керда книжкаш довза аьттув луш, болам ба из.

ГӀалгӀайчен 90% бахархой, салаӀа моттигаш йича дика хеташ ба

Султиганаькъан Йоакъап

корреспондент.

ГӀалгӀайчен 90% бахархошта бакъахьа хет, доал деча даькъ тӀа салаӀара йола моттигаш хилча. Из хьагойт 100 сага юкье дӀабихьача хаттарий балхо, уж хаттараш вай бахархошка луш хилар, дукха ха йоацаш, «Сердало» газета

«Вайна ховш да, дукхача шерашка шахьарашкара, юрташкарча яьсса моттигаш дукха дӀалаьца хилар, цига тайп-тайпара гӀишлош хьалгьа хилар. Иштта дале а, моллагӀа йолча юрта салаӀа моттиг хила еза, дом а тата а доацаш,

лертгӀа ха дӀаяхьа наьха таро хургйолаш», - аьлар хаттарашта жоп луш хиннарех цьханне.

100% наха лоархӀ, моллагӀа йола гӀишло цига хьалгьеш хиларах, наха салаӀа лаьрхӀа йола моттиг къоастаяь хила еза. 85% наха лоархӀ; цу тайпарча моттигашка лаьрхӀа спортивни занятеш дӀаяхьара, лертгӀа

салаӀара; дукхагӀа гаьнаш, кӀотаргаш, зизаш дагӀаш хила деза, аьнна.

90% наха аьлар экологически цӀенача моттиге сквераш, аллеяш, парках, баьццара баьлгаш хила деза республикан шахьарашка, юрташкарча; бахача наьха салаӀа таро хургйолаш.

Наькъашта доал деча министерствон болхлой, лоа дӀадаккха арабаьннаб

Коазой Мадина

Бийсан денз арабаьнна, салоӀам боацаш, лайх наькъаш цӀендеш, ша бу-жаргбоацаш наькъашка хӀама тоссаш, къахьегаш ба наькъий гулакхх йолча министерствон къахьегамхой. Из хоам тха газетага бу министерствон зарбан болх лелабераша.

«Машенаш сиха ма лехка, шоашта гонахьардар зувш, фийла хила! Доккха гулакх кхоачашде дезаш деце, боккьал а цӀагӀара ара ма дувла, наькъаш цӀендеш йоакхача машинашта новкъарле ма е! ТӀаьда, деза лоа да селхан бийсан денз ЮтӀаделхаш латтар», - яхаш, кхайкаралду наькъаш цӀендеш боакхача къахьегамхоша машинашта леларашка.

Вай массане лерхӀам бе безаш, хала болх ба цу къахьегамхоша бер. Маьрша лелаболба уж Дала!

Тори яхача лоаман моттиге, тоае езаца 30 гӀалан зем баьккхар

Султиганаькъан Йоакъап

ЖӀайрахьа-Эса-Чожерча паччахьалкхен музеерча Тори яхача моттиге тоае езаца 30 гӀалан зем боаккхаш хилар вай мехка. Из хоам «Сердало» газетага бир мехкарча кабмине.

Лоамашка мел йола гӀалаш тохкаш бола боккха болх дӀахьорг «АСМ Групп» я, ЖӀайрахьа-Эса-Чожерча паччахьалкхен музейца. Тоае езаш я аьнна цига къоастаяьраш я 12 нах бахаш хинна гӀала, 6 маьлхара каш, 6 стела, 5 цьаьца коарча гулакхашта

лаьрхӀа хьалгьа хӀамаш. Проекте къахьегар - «Сафмар» яха гӀо деш йола ганз», - йоах тхогарча хоам. Лоаман юрташкарча гӀалаш меттаоттаеш, вай къаман исторе уж дуккхача шерашка яхаргйолаш, боккха болх ба тахан дӀахьош латтар.

Цу беркатеча гулакха юкье дакъа лоацаш ба республикан кулгалхо, хьакимаш, бизнесменаш, уж балхаш довзаш бола говзанчаш, гӀишлонхой, илманхой, Даьла духьа гӀо деш бараш, цигара бахархой.

Хъаькъалерча дешо глорваьккха саг

А. С. Пушкинцарча безамах лаьца

Гарчакханаькъан Сали

Хлара шера саккура бетта 10-ча дийнахъа, вай мехка дезду Александр Сергеевич Пушкинах болча дагалоацама ди. Цхъабакъда сийлахь-воккха поэт духхьал цу дийнахъа дагавийха ца йеш, даим а вай вахарца ва, ишколе дахаца хьалхарча шера денз. Цхъачарна влалла деша а бахале вайза хила тарлу из, телевизор чуглолла хьаьхьокхача мультикашка, фальгашка, ешача байташка глолла. Хетаргахъа, наггахъа бер хургдац цун паччахъах Султанах бола, е дошоча чкъаьрах бола фальг ца бовзаш.

Цхъадолча бераша цун турпалей Русланей Людмилаей цераш а лелаю. Укхаза дагадох сона цхъан глалглай дезале нийсенна хлама. Вай мехка цихеза къонах вар Пххилекъонгий Хъадиса Султан. Цун воккхагволча волах Руслан аьнна цу тилла хиннай. Йо! йича, цунах малагла цу тулларгъа ца ховш хъайзача, дас аьнна хинад: «Руслан волаш ма вий вай, Людмила аьнна длатулларгъа-кх». Цу Русланах, вайна массанена ховча беса, советски эскара эпсар (полковник) хилар, цул тлехьагла – Глалглай Халкъа Гуллама председатель, хлаьта Людмила дукхача хана Шолжа-Глалей тларча А. П. Чехова цераггача библиотеке болх беш хъаера, вай юкъяра республика мел я, хланз Янданаькъан Ж. цераггача къаман библиотеке къахьегаш я. Иштта тийхка цераш дукха я вай къаман къонгий а мехкарий а.

Укх тлехьарча хана, геттара дукха хаза яьнна вайна, къаьстта ишколе дешаш долча берашта, поэта цуи. Цох баркал ала деза аьнна хет сона, Росси оалача вай боккхача мехкарийа культуран болхлошта, хлана аьлча «Пушкински карта» вахара юкъедеча денз, къаьстта чоагла хувцаденнад цар вахар, культура йовзар, сакъердаме а тайп-тайпара а влашагкхетараш чакхдахар. Масала, цу карта тла 5000 сом хьатладоагла берашта, цох цар пайда эца йиш я театре, филармоне концерте, музеи болхаш. Дашта-ноаношта а дикка новкъостал да из, хлана аьлча хланз бераш ахча деха дезаш дац боккхагчаргара, культураца дувзадена хлама нийсделча. Дийхача царна из цкъаза ца дала а тарлора, хлана аьлча боккха дезал болча даьга-наьнага хила мича хул мукъа ахча. Царга хланз «Пушкински карта» яха шоай «бохча да». Укхаза дагавох сона Базорканаькъан Идриса «Моакхаза тепча» яхача дувцар тлара клянк Муни. Къаьнача Глозота вилий-клянк ва из. Юрта театр деча, даь-даьца лоац ца къамаьл хул цун:

- Ахча лург ма дий ла, дади?
- Сенна деза хьона ахча?
- Театре билет эца...
- Сарахъа хьожаргда вай...

Вешта аьлча, воккхача сага ахча лургда алац клянка театре ваха. Хланз цун ханарча берий, е дадегара а е на-негара а деха ца дезаш, шоай да цу гулакха лаьрхла сом-эппаз. Цох воккхача эрсий поэта а вай культуран болхлошта а баркал ала деза. Цхъаккха бер ший новкъостех юхакъастаргдац, театре е музеи даха хьагаш.

Дагадоагла, со зламага волаш, касткаста хулар йозанхоцо Боканаькъан Ахьмада хьадаьча халкъа театро от-

таяь спектаклаш. Цу хана йозанхо ше а Наьсаре вахар. Цкъа нохчий драматурга Хамидовлар Иаддала «Совдати Дауди» яха спектакль гойтаргъа аьнна хезар тхона, Наьсарен кхалерча культуран цлагла. Къаьстта а цига даха тха безам хилар дувзадена дар, молла юхь ловзаеш глалглай меттах вола тха къаьна хьехархо Пайтакханаькъан Мухьмада Хьусен хиларца. Да воацаш кхувш волча тхона кхаьннена дладодар нанас балхара мел доаккхар, цудухъа цкъаза сакъердамеча кино даха е театре даха безам хилча, дикка дехар де дезаш хулар наьнага, эшаш дола ахча даккхар духъа. Кинофильмага хъажа водаш, 10 кепиг мара дезацар, театре е концерте водаш эпза е, эггара дукхагла дале а, сом мара дезаш хилацар. Нанас ца делча, глалглай Аьлтий-Юрта водар со даьйиша йолча. Ший бер доацаш яхача цо массаза сай юхь ергйолга ховра, кулг даьсса юха а вагларца. Таханарча берий е Аьлтий-Юрта а е Буро клялха аха дезац, шоай кисара «ганз» хьалъяккха мара.

Пушкин даим сий долаш хиннав вай къаманна юкье. Шолжа-Глалей тла вахаш, йозанхоцунца Пххилекъонгий Махьмад-Саидаца нийсвелар со массекказа, къахьегаме коллективашта хьалхашка байташ ешаш. Цхъа дика оамал яр цун, ший къамаьл дладодар е чакхдоалаш, даим А. С. Пушкина «Иан сайре» («Зимний вечер») яха байт ешар цо глалглай меттала. Цунна дезаденнадар Муталаланаькъан Хъажбикара цу байта даь таржам. Ладувларашта, наьна мотт ховча наха, деза а лора Махьмад-Саида (радио диктор хинна саг ма варий из) хоза, оаз тоаеш дешар. Из байт оаш а йийшача бакъахъа хет сона:

«Лай уж шийла чоалпаш хъееш,
ДуЮ сигале къайлайоах,
Цкъаза цувз из, аькха тардеш,
Цкъаза бер мо гийла делх.

Цкъа тха тишча цен тла улла
Кхалар цаьхха кегаду;
Наькъах тинча сага санна,
Цкъа тха корох тата ду.

Ер тха тиша, къаьна оагилг
Глалглайно баьддерзадаьд.

Кора клялха ла, са нанилг,
Хъай болх хлана соцабаьб?

Кляьд-ха мича яьй хьо, нана,
ДуЮ беча узамо?
Тар етгийтал-теш хьона
Бе кхестача йоачинго?

Малар мала вай, еза нана,
Къе са къоанал хьоахаеш.
Лалла глалглай. Мичад пела?
Дега ловзадалар эш.

Лай уж шийла чоалпаш хъееш,
ДуЮ сигале къайлайоах.
Цкъаза цувз из, аькха тардеш,
Цкъаза бер мо гийла делх».

Эрсий воккхача поэтацара безам а бувзам а массекх наькъаца хьахьекхаб вай къамах болча йозанхоша. Цкъа-дале, цун байташ глалглай меттала яьхай; шозлагла-дале, цунна хетадаь йозаош даьд. 2018 шера вайцига наьна меттала арадаьлар «Эрсий классика глалглай меттала» яха кхо книжка. Царех кхоалаггача книжкан наоагла дола дакха длаоац Пушкина йозаоша, уж 215 оаглон тла да. Глалглай къаман дикагла болча йозанхоша, деша говзал лакхагла яраш ба дувцаш дола таржамаш даьраш. Царна юкье ва Озанаькъан Ахьмад, Муталаланаькъан Хъажбикар, Чакхенаькъан Ювсап, Овшанаькъан Махьмад, Озанаькъан Салман, Чакхенаькъан Саид, Гаьгенаькъан Гиррихан. Духхьал байташта таржамаш даь ца йеш, поэта доккхача йозаошта а таржамаш даьд царех цхъачар. Масала, Чакхенаькъан Саида наьна меттала яьккхай «Моцарти Сальерии», Озанаькъан Ахьмада «Мозгларохи цун болхлох Балдахи бола фальг», «Чкъарийдахархочохи чкъаьрилгахи бола фальг», Озанаькъан Салмана таржам даьд «Еннача паччахъа йолахи ворхI турпалахи болча фальга», хлаьта байташ геттара дукха я.

Пушкинцара безам хьагойташ я иштта, вай къаман поэташа цунна хетаяь байташ. Наггахъа саг вац сийлахь-воккхача поэтах ший дош ца оалаш, къаьстта а цун кхоллам хестабаьб вай литература дладодаьча, къаьнагла болча поэташа. Укхаза дагадох сона Янданаькъан Жамалдас цунна хета-

даь муглараш. Ший «Пушкинга» яхача байта тла Хамарзий Жамалдас аьннад:

«Хьо дунен Гуйренга ваьнна,
Уйлаех виза тахан латт,
Хъа иллек цецваьнна,
Хьона хьалхашка со а латт.

Зама мел йода, адам мел дах,
Дунен тлара довргдац хьа сий,
Тха ханара волаш мо, хьо тхоца вах,
Деглаца ца леле а длайха ций.

Дукхабараша хьо иллеца хеставаьв,
Цхъабараша хьа чурта тла зизаш
дийхкад,
Аз хьо сайна дег чура везандаь,
Сай нана-лаьтта хьа чурта тла денад.

Дукха аз сайца леладаь лаьтта,
Сай даьшта дийза хьаьна лаьтта,
Хьона даькъалдаь,
Аз хьо волча диллад».

Ишколе даггача берий а дикка сакъердам а безам а ба Пушкина кхолламца а цун вахара наькъаца а. Къаьстта ха ловш хул дуэль фу бахъан долаш хиннай, мел хиннаб Пушкина дезал, мичаб цун тлехьенех хьабаьннараш тахан, мишта хиннай цун берий цераш, иштта кхы длахо а. Аз, поэта байташта хетаяь урок йолаш, дувц царна, Пушкина дий бер – Александр, Григорий, Мария, Наталья – хиннилга. Лев Николаевич Толстой ший «Война и мир» яхача романа тла хьоахаяьй Пушкина йол Мария, йлаьха кляжарг йолаш, безаме саг яр из, аьнна, яздаьд цо.

Юххера, урок чакхйоалаш, хоатт аз:
- Пушкина цхъаккха байт хой шоана дагахъа?

Цхъачар оал:
- Ховра, дагаггач, йицъеннай.

Берригаш хилац, иштта оалаш. Са хаттара жоп а луш, хланз 9-ча классе ваггача Меданаькъан Ислама а 8-ча классе яггача Эсамарзанаькъан Тамарас а дагахъа йийшар шоашта хоза хета поэта стихотворенеш.

Укх деношка, эрсий поэтах болча дагалоацама ди дездеш, дуккхача моттигашка юха а юха а декаргда аьнна хет сона Пушкина лергдоаца муглараш. Цу юкье глалглай мотт а хургба, аьнна, сатувсаргда вай.

Тайпан овла дагабоагIаш

Мишта тоайир Чахкенаъкъан шоай дай баъха гIала?

Газданаъкъан Ахьмад

Цхъайолча хана сага вахар тамашийна хIамаш нийслу, дуне кхыча тайпара гуш хул цунна, кхыйола керда вахара таронаш хьаеллаш санна хетийташ. Цунна тешал деш да Чахкенаъкъан Ювсапа вахар. Цкъа цо лаьрхIар ший даьй овланга кхача, дукхача ханашка денз, лоамашка лаьтга хиларах йохаяь даьй гIала меттаоттарях йола уйла керта чу ессар цунна. Из уйла Союпа Ювсапа вахар овлангара денз хувцаш санна яр, хIана аьлча дIадахача бIаьшерен тайпан гIалIа пенаш юха хьалдоттар - из цхьа моллагIа йола проект яцар, из дIабахача вай даьша йита тIехьале вай ноахалга кхоачийташ йола таро яр, цо ший арIагIа тIехьа тIайоагIа тIехьенга кхоачийтаргIолаш...

«Цу, сонa вIалла дицлурдоацача, дийнахьа со вахавар сай балха тIарча цхьацца долча гIулакхашта ГIалгIайчен лоамашка: со вар цу деношка хиннача хаоттамо моттигерча бахархошта даь зе довза а цун мах оттабе а безаш. Къаьнарча лоаман юрта Хьуле а хилар со цу дийнахьа. КIеззига сайна мукъа ха нийсьелча, аз дийхар Чахкенаъкъан тIема гIала сайга хьаьбокхар. БIаргадайначох цIоагIа во уйла йисар са дег чу: дIаяхача бIаьшерашка лаьтгача гIалах бисар цхьа хоарцабаь гув мара бацар. Ханo лораяьбарча кхерах хьалгьаь исторен оагIув хинна лаьтга гIала... Йохаяь, хаьрца латта гIала бIаргайча денз, са дег чура паргIато яйнаяр. ФуннагIа даь а, цхьа хIама-м де дезаш дар!» - яхаш дувц Чахкенаъкъан Ювсапа.

Из волавелар, ше дIа мел кхачаьча, воккхачунга, зIамигачунга дувца, нагахьа санна вай оарцагIа ца доале, кхы а цхьа кIеззига ха яьлча, Чахкенаъкъан гIала хинна моттиг а юсаргьаьц, яхаш, дувца. ДукхагIар цун дагардар тIаййцар, из цу хIамах дог лазаш хилар кхета а деш. Цу-

духьа тайпан наха вIашагI а кхийтта, гIала тоае а, юхаметтаоттае а лаьрхIар. Цу гIулакха керте отта везаш вар Чахкенаъкъан Ювсап. Цхъайолча хана дагадехар балийна доалаш а хул, бакъда укх наькъа из иштта дацар. Гулбеннараша а кхетадора, кIоаргга ший тайпан гIалан хьал довзаш, цох дог лазаш вола Ювсап хьалхаваьлча, шийна гIадила декхар кхоачашде из фуннагIа даь а хьожаргволга, иштта яр цун вахара оамал. Бокъонца бакъдар аьлча, из иштта хила а хилар: Союпа Ювсапа аьттув баьлар шийна дагадехар чакхдаккха, кхоачашде, ший хьалхале лелаяра говзал эшача юкъейоалае. Шоайла барт баь, ахча вIашагIтохаргда аьлар, даьй гIалаш тоаяра эшаш дар дукха дале а, юхьиг дIайолайир.

МоллагIа дола хIама дIадоладеш хилча, керттердар да, лаьрхIачунга кхача гIертар, догъийккха юхаьвалар, из вахара юкъедоаладе хьажар. Из Ювсапах доалаш дар, из къона волча хана денз. Из ваьв 1957 шера лайчилла бетта цхьооалагIа дийнахьа Алма-Ате. 1977 шера ший мехка цIавеначул тIехьагIа, цо яьккхар Наьсарен совхоз-техникум, комсомольски путевках из хьожаву «Экажевский» совхозе, цига цу сахьате комсомольски организаце секретаралла хорж из. Цхьа ха яьнначул тIехьагIа, къона зIамсаг профсоюзa кулгалхо хул. 1983 шера цо йистейоаккх Ставрополера юртбоахама институт, из цу боахаме агроном хул, цул тIехьагIа Наьсарерча ремонтно-технически предприятие керттера экономист а хул. 1989 шера денз, цо къахьийгад мехка страховой организацешка, цул тIехьагIа «Росгосстрах-ГIалгIайче» САО директор а хиннав. 2002 шера цо йоаккх Къилбаседа Кавказа пачча хьалкхен гIулакха академи, цхьан юкъа ГIалгIайчен Пачча хьалкхенца а хул из болх беш.

Уж хIамаш тоьаш да, цун вахарца хинна чам бовзара. Шоаш хьалхашка оттадаь декхар дизза кхоачаш а деш,

лаьрхIаьча наькъ тIара ца боалаш, дIаболхаш болча нахах цаI ва из. Иштта мара кхы юхавала лаьрхIа вацар из укх наькъа а, ший тайпан нах лоархIаьме декхар кхоачашдара тIахьехача хана.

Из хьаллаьцар цун тайпан дукхача наха, къаьстта цунна даим уллув лаьтгача Чахкенаъкъан Лабзана Ювсапа. Из цу хана 70 шерал тIехьаьннар, цу хана Пригородни кхале вахаш вар из.

ХIама дика дагадоагIаш волча, атта вахар хинна доацача цо кагирхошта дувцар, из хьадоладаьр мел дика гIулакх да, иштта дIаяхача ханашка хиннача вахарах а дувцар шоайла кхачь-кхачьаьча, бIаьшераш хьалха баьхача шоай даьша дитар доаде йиш йоацилга белгала деш.

Лабзана Ювсапа дагаухар, ше къона волаш шоай тайпан гIала мишта яр, из тIаяьгIа доазув мичахьа къасташ да ховра цунна. Дуне дика бIаргадайнача къоаночо дувцаш дар боккхача безамца тIаьцар кагирхошта, уж кхоачар, цунга ладувгIаьча юкъа, дIадахача бIаьшеренга, иштта цар таро яр шоай даьй мишта баьхаь а, царна фу карагIдоалаш хиннад а, шоай хьамсара мохк, шоаш тIабаьха лаьтта мел дезаш хиннад а ха.

Из цIоагIа тешаш вар, шоай тайпан гIала юха тоае йиш хиларах. Цо лоархIар, ГIалгIайчен исторе оагIонаш лораеш санна, из гIала меттаоттаро а ший дакъа юкъедахьаргда, аьнна, цигара дIадоладенна кагирхошта а тIехьа тIайоагIаьча тIехьенна а довзаргда даьша дита Iадаташ, культура, цун мах бараш. Чахкенаъкъан кагирхоша боккхача безамца ладувгIар, воккхача сага дувцарга. Из проект хьаллоацарех цаI хинна дIаьтгача къоаночо кхетадора, Чахкенаъкъан тайпан истори, культуран тIехьале цох тийша йолга. Иштта хеташ бар юхебисараш а.

Дукха га везаш хиланзар, ГIалгIай Республикан министерствера, из гIала тоаяра бокъо луш дола каьхат дак-

кха гIерташ. Бакъда мичахьара боалабергба гIалаш тоаеш бола дика говзанчаш? Из хаттар дикка ха йоаккхаш лаьттар, дала жоп доацаш. Союпа Ювсапа уж лохаш дIаболобаь никъ, пайда баьхаш хиланзар.

Цхьан дийнахьа, Чахкенаъкъан тайпан гIала йолча хьаьнача гIишлон материалага хьажа аьнна Хьуле вахачара, из дIачувахар шоай тайпан саг Бахьаудин волча. Шоашта хьалхашка латгача декхарех дувцаш ераш латгача хана; Ювсапа, цIаьхьа, бIарг тIаьттар, цхьан говзал йолча кулгаца, кхера буллаш, хоза хьаьдаьча отара. Цу юкъа Ювсапа юхь сийрдаьлар - из ма дарий цунна дезаш хиннар! Гаргарча сага безамца дийцар, из отар дотташ шийна ваьллача говзанчых-селечох, из хиннав Нохчий Республикан лоамашка уллача Кенхи яхача юртара. Цхьа-ши ди даьнначул тIехьагIа, уж цига бахар.

1999 шера дар из, нохчий мехка шоллагIа тIом хьоабе

гIерташ хиннача ханашка, цу духьа цунга хьежжа никъ а цIоагIа унзара бар. Лоалахарча республикан доазон тIа зуламхой паргIата болаш, уллув ядача республикай кхаленашка а уж кхоачаш хинна ханаш яр лаьттараш. Хьалхарча федеральни блок-посте ха деш лаьттараша, цецбаьнна, тIаййцар наькъаьхой, доьргда шо цига, мичад а ца ховш, сага кора а дергдац, яхаш, дувцар цар. Бакъда Ювсапа «Жигули» дIахо ший никъ дIахьош яр, хьалха фу хургда ца ховча оагIорахьа. Юххера а, Кенхи яхача моттиге дIакхаччул тIехьагIа, наькъаьхоша, кхы башха хало йоацаш, сиха лехар говзача гIишлонхочун цIа. Бакъда юхьанца гIишлон говзанча цхьаккха дича а ГIалгIайче хьалва раьза хиланзар: хIанз, цIагIара аравулаш, болх бу ха яц вайна, яхаш, дар цун духьале еш хинна къамаьл. Бакъда дукха, хоза даьча Ювсапа къамаьло дошадир селечун дог. Из, раьза а хинна, наькъа

ваха кийчвелар, цо шийца вийхар, ше санна кхера ботта ховш вола цхьабкха ший лоалахо.

«Цу хана сона дагадехар, «Жигуле чу» хошаргий-хьогI уж еррига гишлонхой-лоамарой инструменташ? Сона хетачох, уж хила езаш яр таханарча ханарча суртанчаша гойташ йолчча тайпара йоккха. Цудухьа, Хьусен цхьа тIормиг бе а белла тхоай машина тIаволавелча, аз хаьттар, мичай вай инструменташ? Говзанчас, велавенна, хьалъяккхар йоккха йоаца жIов, цига уллача кхеранна ютIа а ваха, цо гойтар цунца де дезар фуд. «Харшаш да укхаз да дукхагIа го дезараш», - аьнна, низткьала мара ца хоалуш, атта шин даькьа бийкьар цо кхера», - яхаш дувцар Союпа Ювсапа. Дукха ха яла-лехь, Хьуле болх дIаболобелар. Селий говзанчех хьакхийтар цхьабкха а цу хана ГIалгIайче болх беш хинна гишлонхо, гIад а баха Чаккенаькьан кагирхой бар царна новкьостал деш, ГIалгIайчен шаьрача моттигашкара лоамашка хьалъухаш бар уж. Деррига тайпа вIашагIкхийтар, цхьаболчар хьу тедар, шоллагIчар машинашка доагам чудеттар, лоамашка хьалболхаш, шоай КАМАЗ оала машин лора, гишлон материал цига хьалъяхьар. Цхьаволчунна тIадуллар цига цIи ювзаш доагаде дахча хьалдар, шоллагIчунна - кхачан продукташ лоаттар. Доккха а зIамига а гIулакхаш шортта тоьаш дар.

Ювсапа цIераш яхьаар сона, цига гIулакх деш хиннарий, гишло тоаеча даькьа лаьцарий. Уж хIанз а IажагIденнача каьхата тIа дIаязбаь болаш ба,

Ювсапа хIара дIадодаш хинна кепиг дIаяздеш хиннача беса. ХIана аьлча тайпан наха гулдаь ахча Ювсапа чIоагIа лорадора, хIара сом ший чот йолаш дар цун.

ХIара денна, кIезиг-кIезига йодаш, лакхехьа урагIйодаш яр Чаккенаькьан гIала. Болх сиха дIабодар. Деррига а говзанчашта-гIишлонхошта аттагIа хургдолча беса вIашагIделладар, цудухьа цунга хьежжа болх а дIабодар. Бакьда, йистейоалача хана, гишло соцае езаш хилар, селашкахьа нийсденна хатар бахьан долаш. 1999 шера, маьцхали бетта Нохчий мехка уллув ядача республикай кхалешка чугIерта болабелар зуламхой, из бахьан долаш, Кенхи яхачара баькха хинна говзанчаш а цIабаха сихбелар. Чаккенаькьан, хьабаьча балхах дола ахча дIа а денна, уж накьабаьхар.

«Цу хана из гIала хьалъяь яла йоалаш яр, йисар яцар хьалъурагIйотта езаш 90 сантиметр мара, тIаккха тхов тIабахийта йиш йолаш яр из. Цига а хаттар эттар. Хьан дергда из? Новкьоста-

ла вера Шолжа-ГIалий тIарча гIишлон организацешка дукха болх баь тха тайпан саг Тухана Мухьмад-Башир. Цо из тхов тIатиллар, дукха ца говш тхо кийчделар тайпан доккха цIай дезде, тхоай юхаметтаоттаяьча тIема гIалан кIалха», - яхаш дувц Чаккенаькьан Союпа Ювсапа.

Цу хана даьхача сурташк хьежаш, цар тIа белаьенна хилар зувиш, царех хIаранех дувцар цо. Цхьабараш, цу хана сурташ доахаш баьгIараш, хIанз боацаш ба; шоллагIбараш, цу хана кьона хиннараш, хIанз боккхий кьонахий хинна, наха юкье лоархIаш, бахаш ба. Ха цхьан моттиге латташ яц, из хьийдда йода.

ХIара хIаман ше-ший ха я, ше-ший цох бола дагалоаттам а ба. Бакьда, массайолча хана, хIара гIалгIайчун дагахьа латт, ший дIабахача даьшта карагIдаьнна, цар тIехьале. Цу ханашка цар цу гIалан корашка сега сердало, хIанз а тIехьенна бIаргашка латт, цо дахобуг вай кагирхой, ноахал сийрдача кхоаненга. Цо хьагойт лоамарой денал, мехкарий эздел, дIаяхача ханашка хинна тамашийна вахар. Цунца цхьана вай тIехьенга кхоач сага хоза оамалаш, эздел, яхь, Даьхенцара безам.

БIаьсти, Чаккенаькьан юха а гуллургба шоай гIала йолча, цига лостам бе а, гонахьара доазув цIенде а, дIаяха ханаш дагайоха а. Кагирхоша безамца ладувгIаргда боккхийчар кьамаьлага, цар а шоай оагIорахьа тIехьенга кхоачийтаргда, даьй овла бовзаш хилар, даьй Iадаташ лорадеш хилар мел лоархIаме да; ший кьаман культура, эхь, эздел лораде дезилга хьалхадоккхаргда.

МалагIа тайпан цIи лелае лов берашта?

Дешархошта хетараш

Гарчакханаькьан Сали

Бер малхадальча, цунна малагIа тайпан цIи елча бакьахьа я, яха, хаттар кIезига отте а даьшта-ноаношта хьалхашка, хIаьта а отташ нийслу из. Вайна ховш ма хиллара, дукхагIа долча гIалгIай бераша даь тайпан цIи лелаю, хIана аьлча тайпан фу дебаде дезараш ба тIехьа тIакхувраш.

Кьаьстта из доагIаш да кIаьнкашта, фу ца хадийта дезараш а, даьй тайпан цIи малха лоаттае езараш а уж ба. Фу хет-те цу хьакьехьа берашта шоашта? Цу хаттара жоп лехаш, 8-ча клас-се дешаш волча 20 дешар-

хочунга хаьттар аз; малагIа тайпан цIи лелайича бакьахьа хет шоана бераша, аьнна. Берий уйлаш екьаелар, цаIаш даьгахьа озабезам беш бар, вожаш - наьнагахьа.

ХIаьта а царех дукхагIбараш, вай Iадато яхьача беса, шоай даь тайпан цIи лелае ловш хилар. Цу тайпара вар лакхе хьоахабаьча дешархоех 15 саг. Тайпан юкье, даьй баьхача лаьтта бахаш хилча, тайпан цIи а даьяр хилча бакьахьа хийтар царна. Кхо саг наьна тайпан цIи лелае ловш хилар, уж йиIигаш яр. ХIаьта юхевиса ши саг шоашта моллагIа тайпан цIи бе-башха яц, яхача уйлан тIа сецар.

Суртанчий музее, «ГIалгIайчен исбахьален искусство» яха книжка довзийтаргда

ГIазданаькьан Ахьмад

«Из кхетаче а ГIалгIайчен культура, Iадаташ дезарашта, уж кIоаргагIа Iомаде ловрашта дукхагIа эшаш я. Цига хьа мел воагIаргволча сага йицлургIоацаш из хилийта а хьожаргда тхо. Хьавенача сага совгIата книжка а лургда», - аьлар «Сердало» газетга ГIалгIайчен исбахьален искусствай музее кулгалхочо ТIумхой Любас.

Укх дукхача шерашка болх беш, Паччахьалкхен исбахьален искусствай музее хьаIоаяьй мах баь варгвоаца искусствон, биографей, суртий материалаш, уж хета-

яь я мехка исбахьален искусство дегIаахара исторена, цун цихезача суртанчашта.

«ГIалгIайчен исбахьален искусство» яха книжка, цхьан оагIонга диллача, дукхача шерашка музее баьча балха чаккхе я, начIал дола, шоашкара доккха исторен даькьа юкьеди-хьа нах ба цига кьахьийгараш.

Уж геттара чIоагIа лоархIаш а лорадеш а хьакхоачадаьд укх деношка, хIанз цудухьа уж долаш да музее фондашка. Кергтерра терко музее тIаяхийтай кьаман суртанчий кхоллаашта, царна карагIдаьннад шоай суртий гIонца, ше морг кхы йоаца гIалгIай кьаман белгало, цун Iадаташ, культура лорае.

14 КЪАМАН ІАДАТ

Барзкъан эздел

ГалгІай дувхарах йола уйлаш

Іарчакханаькъан Сали

ХІара къаман ше-ший дувхара белгало хул. Масала, узбекаша, туркменаша, таджикаша песаш, халаташ (абаш); кхалнаха къоарзача кІадах яь кочамаш лелаю; лоамароша бустамаш дола чокхеш, гІовталаш, ферташ; кхалнаха чокхеш, чухташ, шифонаш лелаю, иштта кхы дІахо а. ТІабувхача гІирсо дукха хІама эргадоаккх сага вахаре, цудуха яьхад вай даьша «Барзкъанга хьеже эгІаваккха». Барзкъо саг хозву, наха везаволийт яха маІан да цу кицан, вІалла цун хьабкъал деце а. ХІаьта а сагага кхоача дарж, цун вахарера моттиг дукхагІа хьабкъалца ювзаенна я.

Барзкъо куц мара даккхач, хІаьта хьабкъало сий доаккх. Хьалхарча заман чуха хІара дийнахьа вай маІача наха а кхалнаха а дувхадаьрех тара дац таханара вай къаман дувхар. Юрист а хьехархо а хиннача Беркен-Хаев Шахмарзий Жабраила вайнаьха барзкъанна хетадаь йоазув дийшад аз. Из эггара хьалха кепа тега хиннад, 1991-ча шера арадаьннача «Комсомольское племя» яхача газета тІа. МаІача наьха барзкъашца хьоахадаьд цо чокхи, бустамаш, гІовтал, шарбал, тІехкар, пезгаш, ферта, палчакх, дарза кий, маьхьесеш, наьхара маьчеш. Царех цьадаараш леладаь дагадоагІа сона. Масала, вай Сибрера цІадаькхачул тІехьагІа, гІалгІай боккхийча

Кьонахий коча качмат

наха юкье палчакх лелаш нагахьа мара саг вацар. Геттара зІамага волаш из лелаш яйнй сона Сурхо тІа ваьхача тхоай тайпан воккхача сага, Аьсарза яхаш вар из. Овкъарча беса петарах яь, кий йоаллаш, бІаьха ши ткъам болаш барзкъа дар из. Тахан артисташа лелаерашца хьалха хиннарий куц, хьисап мара дац, царех цьаьараш хьаьх хул моллагІа кІадах, хІаьта бокъонца йола палчакх петарах еш а хьаьарчайича накха бІаьха лоаттабеш, кий тІатиллача корта шелалах, тІодалах лорабеш хиннай. Иштта, са бера хана, долаш дар пезгаш а. Уж наггхьа нийсдала тарлу вай деношка а. Лохера тІоарсках, бертигашта юкье ферта е бІегІинг яхийта даь хулар уж. Из Іан гІирс бар аьлча, нийсагІа хургда. Боккхийча наха-м бІаьсти а гурахьа а леладора уж, шоаш боккха хиларца а шеллуш хиларца а дувзадена. Иштта вай боккхийча наха лелайора ичигаши цар тІа йоахка каллошкаши. Ший йиша йолча хьоашалгІа вена хинна воккха саг, цІаккха вицлуц сона. Коа ламаз эцаш вагІар Лоалахой Хьаьсбик яха къоано. Ичигаш тІа ира бовхьаш дола каллошкаш йоахкар, таьма деш, уж Іо ца йоахаш, цар тІагІолла тІаьда кулгаш цо хьалхьийкха, кулгаш ІотІаьгадеш, цицхаш ІотІалегадаь, дагадоагІа сона.

Мел хала вахар хиларах, рузкъанна бІаьхий беце а, хІаьта а тІабувхабеча гІирса дикка теркам тІабохийташ хиннаб вай кагийча наха. Вай Сибре дигаца хана, хала боахккашехь, цар леладаь барзкъа зийнад аз, цу хана даьхача дуккхача сурташ тІара. Шоаш мехкахаьхача бале а, дуккхачар къаман гІирс, цунца дувзадена эздел дицдеш хиннадац. Масала, цига даьхача сурташ тІа гу ах элтара кийнаш, тІоарска полтош, галифе хачеш, кога тІа ювхаю, бертигех «пандар» баь, кизга мо къоагаь азиатски иккаш. Уж хІамаш царга хоза товш а хиннай. Цул совгІа, дуккхача сурташка гІолла го йиш я, барзкъан эздел цар мишта леладаьд. Тахан хьо дІакоа вахача, фусам-да хьааравала тарлу геттара тІатела, дегІаца мел йола

Сибре лелабаь кигийча наьха гІирс

маьже хьабелгалйоаккхаш йола спортивни костюм ювхаш, берзанча когашта бухье маьчеш йоахкаш, коча качмат даьста, керта тІа кий йоацаш, иштта кхы дІахо.

Уж хІамаш чоагІа лорадеш хиннад вай кагийча наха, кхьметтел Сибре бигача хана. Укхаза дагабох сона «Хьабкъал дола йоІ» яха цьа фаьлг. Хьоашал баха багІаца вежараша, фусам-да араваьлча оал, дика саг вар цІен-да, лаьна ваь мара. ХІана оал цар иштта, сенах хов царна цун нанас чулатгаш волча сага из ваьлг? Вежарашта хьадухьалвенача хана, юкьага тІехкар доацаш, качмат (фетингаш) даьста из хиларах; гучадоал фусам-да лаьна ваь хилар. Иштта чоагІа лоархІаш хиннад берзкъан эздел, бакъда кІезиг-кІезига доалаш, дІадоалаш, довш хьаденад из, таханарча денга кьаччалца. Се зІамага волаш, Наьсаре хиннад, яхаш, дийца хІама дагадоагІа сона. КІезигагІа дале а, цьа ах бІаь шу хьалха хинна хІама да из. Цьа юкь яр, кхалнаха лоаца а геттара дегІа тІатела а барзкъа леладеш. Царех цьаьбараш, совготта из барзкъа долаш, халла мара дІабохалацар. Цьан дийнахьа автовокзале автобуса тІа тІаховш йола йоІ, юбка готта хиларах, ког хьалъайбаь, автобуса тІа ца хоалуш йисай, тІехьашка латташ нах а болаш. Цьан воккхача сага, мукх хьал а даьккха (цу хана боккхийча а кагийча а наха мукхараш леладора), уллувра юбка хьалйоаттІаьх хиннай, яхаш, дувцар, йоІ машина тІа аттагІа тІахоалургйолаш.

Цул тІехьагІа дукхаза хувцаеннай модаш, шерача хаче гІонашта меттел, готтадараш даьннад; зипа, кремплина костюмашта меттел, гата хачеш, курткаш яьннай; маьша полтошта, кетарашта метта, дублѐнкаш, ах полтош, ювсаенна латта курткаш а полтош а яьннай, кийнаш йолаш а йоацаш а. Вай къам сиха дІалам моллагІа модага, атта тІаьц фуннагІа. ДукхагІа дола цун баьхан да, вай кхалнах-базархой дерригача дунен тІагІолла лелаш хилар, базара йохка хІамаш тІакхухьаш. Эггара

хьалха цар яхь керда яьннача моданна чуйоагІараш, уж къаман юкье йоаржаю. Вай базар тІара короргда туркий, ингалсий, ченкий, ференгий, испаний, желтий, кхьча мехкашка хьадаь барзкъа. Из, шера масайолча ханашка дувхаргдолаш, тайп-тайпара хул. Цудуха цьа кеп йолаш дац вай къаман кхалнаьха а маІача наьха а барзкъа. Цьа 30-40 шу хьалха вай кхалнах барзкъанна шоайла тара бар бІаьсти, аьхки, гурахьа – керта тІа тулладу дайга йовлакх, лохо кІоажув бола туфлеш е маьчеш, гонна ІотІехйоалаш, дІаьха пхьош дола коч, плащ. Цу ханарча гІалгІай кхалсага сурт, цун гІирс геттара дика хьагойтаб Завьганакъан Бахьаудина «ГІожа дегаш» яхача ший дувцар тІа, Тамарай барзкъанга гІолла.

Иштта кхеллад цо цу кхалсага сурт-сибат: «...Тамара хьатаро бос а болаш, гийлача дегІара яр. Цьаьбакъда дегІа хи лакхеи нийсеи лелабора цо. ТІадувхача барзкъанна кхьча кхалнахал ше эргаш хилар лацар Тамарена. Къамаргага кхаччалца дІакъовлаш качматаш а дІаьха пхьошаш а долаш ахдаьре коч, керта тІа туллаш крелдешина йовлакх, кога ювхаш лоха кІоажув бола ахкан яйга туфлеш. Тамара йоІ йолаш яцар басар хьокхаш. Цьаьбакъда ший дегІаца цІена а хоза а лела ховра цунна. БІаргаш Іаьржа, сатийна, уйлане дар. Ший оамал санна сабаре а сатийна а дар Тамаре яхар...» Нагахьа санна гІалгІай кхалсага барзкъа белггала мишта хила деза ца ховш нах бале, из дувцар Іудийшача кхоачам ба. Йоазанхочо ший дувцар тІа кхеллар къаман кхалсага юкьара сурт-сибат да. Кхьдола барзкъа вай къаман барзкъа дац, араьхара чудена хІама да. Из ала йиш я маІача сага барзкъах а. Лакхе йийцаца хана, маІача сага барзкъа, нагахьа зІамага саг вале, костюм (пиджаки хачии), ира е шера бовхьаш дола туфлеш-ботинкаш, вайнаьха е гуржий ІаьдалагІа («аэродром») хьаьх фурашка, плащ е куртка яр. Юкьера ха йолчар дукхагІа лелайора шляпаш.

Китель, галфе хачи, герга, лаба йола фурашка лелаераш а бар. Тахан чоагІа хувцабеннаб кагийча наьха а къонахий а гІирс. ДукхагІа бола кагийхой пазата кийнаш тухкаш ба. Хана боккхагІчар, локьамах

тара йолаш, лабилг хьаьгІаш йола фурашкылгаш тухкаю. Цьа «Швандаь» хьахул царех тІаккха. Аз-м яхац, лакха элтара кийнаш керте йолаш хила веза уж шевар, когаш тІа каллошкаш тІайоахка ичигаш ювхае еза. Вай къаманга товргбола гІирс лелабе беза, ала гІерт со. Нагахьа санна индейцаша санна бедаргаш а тІаьгІа, африканцаш санна сибазаш а качьэька, вай дІадоладелча, хьанах тара хургда вай? Из кхетаде хала дац, гІалгІай къаман викалех тара хургдац вай.

ХІара барзкъан ше-ший моттиг, ше-ший никъ ба. Вай дукхагІа бола хьакимаш, хоза кийчлуш, костюмаш ювхаш, галстукаш ухкаш хул кхьметтел дІайхача аьхки а. Кхоккаденнача дийнахьа иштта лела хала да. МугІарера нах иштта лелалургбац ахкан хана, уж хьоцара ІогІоргба, латгача йовхалах. Цудуха шоашта аттагІа хургдола барзкъа дувхаду цар, кІада йиткъа коч, йовхал аттагІа ловргйола хачи, кога гІирс, фо чукхетаргдола шляпа, и. кх. дІ.

ХІанз моллагІа барзкъа кийчча хьаьца йиш йолаш да. Хьалха иштта дацар. ЛаьрххІа ательеш яр костюмаш, хачеш, полтош тергаш. ХІанз а я уж, хьалха санна дукха еце а. ХІаьта а вай дукхагІа, кертера когашка даллалца, базаро кечду. Со кхувш воагІаш, дукхагІа болча гІалгІай кагийча наха шоай барзкъа тегийтар Буро тІарча е Шолжа-ГІалий тІарча модай цІеношка. Наьсаре бахараш дукхагІа Буро тІа ухар цу гІулакха. ЦІаккха дицлац сона Буро тІарча «Модай цІагІа», хетаргахьа аьлча, 1974 шера хІирий кхалсага-закройщицас хьаденна хинна, хачена заказ даь, квитанци. Из сона дицдалара баьхан да, са тайпан цІи «Арчегов» аьнна язььяр цу тІа. Со хІире ва мотташ хинна хургьяр из, беса хІире мо цІе веце а. Керта тІа техкаю кийнаш, фурашкаш-м Наьсаре а хьае йиш йолаш яр. Из гІулакх дика Іомадаь а, наха могабеш а бар ГІаппархой мар-сесаг. Іа аьннача беса, керта тІа туллабу гІирс хьаьбеш вІаштІехьадоалар цар. Бакъда хьона безаш бола бос бола кІада массаза хилацар царга. Цьан шера, студент вар со цу хана, университете деша вагІаш, фурашка хьае аьнна заказ дир аз, бакъда бос

Вай цІадаькхача хьалхарча шерашкара кагийча наьха барзкъа

Вай заман гІалгІай мехкарий барзкъа

малагIа хила беза белгала дIааланзар. Хъаяь фурашка пограничникаар санна, баыцара бос болаш яр. Сона-м бе-башха хетацар цун бос, бакъда цъхан йоIа саг кхетийтар сох; са фурашка бос шийна хоза хетац, аьнна. Дукха ха ялале, хувца йийзар са из, йоIацара эгIа йиш мича яр са, фурашка ба-хъан долаш. Цудухъа гонахъарча наха а фу хет хъежача харцахъа хургдац, Iайха эца е леладе лаьрхIача барзкъан хъакъе-хъа. Масала, хиджаб тIаювхале, даьца-наьнаца, нешашца, хъе-хархошца, везача зIамигача сагаца дагаьйлча вIалла харца-хъа дац. Джинсаш ишколе кха-хъа мегаргъа е мегаргъац клас-са кулгалхочунга хатта мегарг-да, кхы а массагIа да уж.

ХIара хана чухъа этгача сага, ший даьннача шерашка хъежжа хила беза тIабувхабу гIирс. Масала, къаеннача йоккхача сагага товргъац спортивни стиль, кхувш боагIача ондаргашка хоза тац классически стиль. Къаьстга а хъаьца масал долаш хила деза хъехархочун барзкъа. Цъхак-кха совлен хIама хила йиш яц цунца, хIана аьлча цо фу ду хъе-жаш да берий итташ, бIаьш дола бIаргаш, цо даьр хъаде кийча долаш. Хъехархочо гIалат дерг-дац, цо даьр нийса да, аьнна, хет царна. Шоаш а хъож цо даьр хъаде. Цудухъа чIоагIа лоравала веза берашца болх беш вола саг, гIалат хургдола хIама ший-гара бIарга ца дайташ, къаь-стга бувхабеча гIирсаца дувза-денна. Нагахъа санна хъехархо класе джинсаш йийха урок яла чуухе, кхоана дешархочун а до-гъоттаргда джинсаш йийха иш-коле ва. Цу тайпара масалаш хинна а хиннад вай юрташкар-ча дешара моттигашка. Дешар-хочун барзкъа ший кеп йолаш хила деза. Цудухъа чакхIоах вай мехка хIара шера «ишкола базараш», цига боккаш хул дешархочун хила беза гIирс: ко-чамаш, тIолгаш – йийгашта; баьде костюмаш, кIай кочамаш – кIаьнкашта.

Сага барзкъа вахаре чIоагIа лоархIама долга хъахайтад вайна дуненна цихезача йо-занхочо Чехов Антон Павлови-ча. Цо аьннад: «Сагаца деррига хоза хила деза: дог а, уйлаш а, юхъ а, барзкъа а». Вешта аьлча, саг хозвеча, наха везаволий-тача керттерча диъ хIаманна юкъедихъад цо барзкъа а. Из цаховш нийсенна хIама а дац. Цкъа, балха хинна цIаваоагIаш, сай хинна дешархо кхийтар сох. Из хIанз дикагIа йолча ма-шина тIа вагIаш вар. Ишколе вагIача хана, дика дешарца сел белгала а вацар из. Новкъа доагIаш: «Хоза, цена костюм тIайийхача, наха хъакъьал долаш хет саг...» – аьлар цо. Из а нийса хила тарлу. Амма дицде мегаргдац вай даьща кхелла хъакъьал дола кича: «Барз-къанга хъежже магIаваккха, кертга хъежже эгIаваккха».

Ахархой йивар дIаде кийчлуш ба

Коазой Мадина

Вай мехкара ахархой, ялат дIаде кийчлуш ба. ДIаде лаьрхIача ялатага хъожаш бола болх ба, цига тахан дIахъош. Из хоам «Сердало» газетага

бир цу ахархой зарбан болх ле-лабераша.

БIаьстан ха хъаотташеь, дIаде дезача ялата кийчо ю ха я Iа. Лаьттан кIалдахийталехъ, из миштад хъожаш бола тохкам

дIабахъа беза болхлой, хIана аьлча дIадийначунга хъежжа хургда чуэцар а. РСХЦ лаборато-ре дIакхухъаш, тохкаш латт дIаде деза ялат.

«Наьсаре» яхача ГУПа къа-хъегамхоша тохкам бе дIабихъаб

шоаш дIабе лаьрхIа «Космос» яха мукх (200 тонн), «Зори Кав-каза» яхача – 70 тонн кен. Баьча тохкама балхо хъаьбекхар, ялат дIаде мегаргдарех, Даьла низаца дика хъальоттаргдарех хилар», – белгалду РСХЦ.

НачIаса гIувнаш тIара ногIараш лечкъадерашца, къовсам лоаттабу шахъара хъакимаша

Султиганькъан Йоакъап

Магасерча начIаса гIувнаш тIара ногIараш лечкъадеча зу-ламхошца къовсам лоатта-билла бац шахъарера хъаки-маш. Из хоам «Сердало» газе-тага бир шахъарерча админи-страце.

«Кулиева цIерах болча урам тIарча начIаса гIувна тIара ногIар дихъад, аьнна, хоам беча; чехка дIабаха, тIадиллар керда-дар. Оаха цIаькха а кхайкарал

ду вай бахархошка! Боккъал а ма леладе зулам, ма хила сел ираз дайнарех!

ДIа-хъа ухача наха юкъе кхерам боаржабу цу гIулакхо, моллагIа хатар хъахила йиш я цига; сага, машена зулам деш», – йоах хоам.

Хъалха хинна аьшках даь ногIараш дIачутелаш, царех ачча ийдора зуламхоша. Тахан царна меттел пластиках даь-раш тIадаькхача а, совцаш бац уж лечкъаде Iемараш.

Хъунашкарча оакхарашта ялат тувс Iан хана

Султиганькъан Йоакъап

Чарахъал деш долча доазошка гIола го боахаш, тIахъожам лоаттабеш, цига ле-лача оакхарашта ялат дехк вай мехка. Из хоам «Сердало» газетага бу Iалама гIулакхах йолча министерствон къахъе-гамхоша.

«ДIадахача кIира, шоаш доал деча МагIалбикерча чарахъал деча доазон тIа цу мугIарера болх дIабахъа арабаьнна хилар Янданькъан Бориси Хугойнаькъан Исроапили. Масахана санна, цига дахаш долча оакхарашта лаьрхIа ялат дера цар. Шийла Iан денош такха аттагIа хургда цу мискашта, кер биза хилча», – белгалдир ми-нистерствон болхлоша.

Цу оагIон къахъегамхоша шоай болх боагIача боараме дIахъош хиларах, ший хозал, беркат ца довш латт вай мехкара Iалам.

сердало

Учредители: Правительство Республики Ингушетия и ГПУ «Общенациональная газета «Сердало»

Главный редактор: Куркуева Х.А.

Адрес Правительства РИ: 360001, г. Магас, пр. И. Язиков, 12.

Адрес редакции и издателя: Республика Ингушетия, 386101, г. Назрань, Тер. Центральный округ пр. И.Базоркина, 60. Тел.: 8 (8734) 77-11-84. Бухгалтерия: 8 (8734) 77-10-85.

Газета зарегистрирована Управлением Росохранкультуры по ЮФО. Рег. номер ПИ № ФС 10-6526 от 5 марта 2007 г.

E-mail: serdalo@yandex.ru Сайт газеты: serdalo.ru.

Набор и верстка произведены в компьютерном центре редакции газеты «Сердало».

Время подписания номера по графику в печать: 7 февраля 2024 г. Фактически 17:20.

Точка зрения авторов может не совпадать с позицией редакции. При перепечатке ссылка на газету обязательна. Письма, рукописи, фотографии, рисунки не рецензируются и не возвращаются. Свободная цена

Газета отпечатана в издательстве «Южный регион», с готовых диапозитивов. Адрес: 357600, Ставропольский край, г. Ессентуки, ул. Никольская, 5. Заказ № 1435 Тираж: 2000 экз.

«Ветеранашта юкьерча Іан чемпионата» дикагІа волча футболиста ціи яьккхар

Гаьгенаькъан Мартина

«Іан замалахьа дІахьош йолча ветеранашта юкьерча чемпионата» дикагІа вола спортсмен малав гучадаьлар, яхаш, хоам бир «Сердало» газетага спортини яхьаш вІашагІехкараша.

«КхойттазлагІа из хилар Баркинхой Ахьмад, «ТІой-Юртара ветеранаш» яхача команда нападаючи ва из. Футболиста вІаштІехьадаьлар, дика ловзаш хиларах, диязза хиннача вІашагІехетаре 20 гол чуйаккха. Ловзара говзал дика йолаш хиларах нийсделар из.

Ахьмада команда «Завода ветеранашта» духьала лайзар, чот 3:0 котбаьлар тІой-юртахой», - аьлар IngFootball.ru. портала.

Дег чура даькьалавуц футболист, цу лоархІамеча толамца. Ираз, аьттув хилба цун.

Кхетам лакхбеш дола ловзараш дезаш ба, вай мехкара 40% гаргга нах

Султиганькъан Йоакъап

ЖІакех ловзаш, хоза хеташ ба вай мехкара 40% бахархой. Из оаха текхар, 100 сагага хоаттам беш.

«Каст-каста жІакех ловзаш, дикагІа кхетам лакхбе, дикагІа уйла е вІаштІехьадоал. Ма дарра аьлча, сага хьаьга дикагІа болх байташ дола ловзараш да уж», - дийцар Эккажкъонгий-Юртарча вахархочо.

35% нах царех шоай ціагІа ловза ловш ба, хІаьта, 30% нах балха ловз царех, паргІата ха нийсьелча. 40% бахархоша цу ловзарашца шоашта салоІам бу компьютерашка, смартфонашка гІола.

20% наха белгалдаьчох, моллагІа саг ший хьаьво дикагІа болх бергбар леладеш хила веза.

ОБЪЯВЛЕНИЕ

Утерянный диплом №1306246188427, выданный ЧПОУ «Северо-Кавказский гуманитарный колледж им. Г. А. Гагиева» г. Сунжа в 2023 г. на имя Гориевой Тамары Руслановны, считать недействительным.

Мордоверча яхье, толам баьккхар вай регбисташа

Гаьгенаькъан Мартина

Мордове дІайихьача 12-13 шу даьннача кагирхошта юкьерча регбех йолча ерригача Россее яхье, шоллагІа моттиг яьккхар вай «Лоаманхо» яхача спортсмений

тоабо. Из хоам «Сердало» газетага бир спортахи физически культураху йолча министерстве.

«Россе тайп-тайпарча моттигашкара регбех ловза мала нах а кхалнах а «Поволжски

оал» яхача спорта турниро гулбаьбар. 24 тоаба яр, цига даькьа лоацаш. Йошкар-Олерча, Чебоксарерча, Самарерча спортсменаща гІертар вай мехкахой. Пензерча «Локомотивацара» ловзар аттачарех дацар вай кагийча наха,

бакьда цун чаккхе берригаш гІадбугаш хилар.

Регбех волча кергтерча вай тренера Циздой Ислам-Бека яхачох, «Поволжски овал» вайбараша майдилг хІанз эггара хьалха яьккхай.

СКФО яхьашка дотув даьккхар вай мехкахочо

Гаьгенаькъан Мартина

Сибрен федеральни куран тІа дІайихьача эллиной-румий латар оалача яхьашка дотув даьккхар вай мехкарча «Ади Ахмад» яхача клуба доакьашхочо. 21 шерга кхачанза бола кагирхой чулоацаш, яхьаш яр уж. Из хоам «Сердало» газетага бир цу спорта оагІон федераце зарбан болх лелабераша.

«Цихезача РСФСР тренера Храмов Фёдора хетаяь яр уж яхьаш. РФ 10 моттигера 166 спортсмен венавар цига. Вай мехкара вахача Янданькъан Мурада 55 кийла дозал дарашта юкье шоллагІа моттиг яьккхар цига», - дийцар тха газетага «Ади Ахмад» яхача клуба доакьашхоша.

Ер бутт истебоалаш, Россее дІахьоргІолча йоккхача яхьашка даькьа лоацаш хургва вай мехкахо.

Минсельхоз Ингушетии информирует о возможности предоставления на праве аренды:

1. Земельный участок с кадастровым номером 06:02:0000018:66 общей площадью 40 000 кв.м., Российская Федерация, Республика Ингушетия, Сунженский муниципальный р-н, с.п. Алхасты в целях осуществления деятельности крестьянского (фермерского) хозяйства.

2. Земельный участок с кадастровым номером 06:01:0000002:1197 общей площадью 9 253 кв.м., Республика Ингушетия, Малгобекский муниципальный район, с.п. Аки-Юрт в целях осуществления деятельности крестьянского (фермерского) хозяйства.

3. Земельный участок с кадастровым номером 06:01:0000000:1059 общей площадью 42 900 кв.м., Республика Ингушетия, Малгобекский муниципальный р-н, с.п. Сагопши в целях осуществления деятельности крестьянского (фермерского) хозяйства.

Граждане и (или) крестьянские (фермерские) хозяйства, заинтересованные в предоставлении указанных участков, имеют право в течение тридцати дней со дня опубликования извещения, подавать заявление о намерении участвовать в аукционе на право заключения договора аренды такого земельного участка возможно в будние дни с 09:00 до 18:00 по адресу: Республика Ингушетия, г. Назрань, ул. Муталиева, 8.

Заявления принимаются по адресу: 386101, Республика Ингушетия, г. Назрань, ул. Муталиева, 8, контактный телефон: 8(8732) 22-60-26

Способ подачи заявлений: в виде бумажного документа непосредственно при личном обращении или в виде бумажного документа посредством почтового отправления.

Дата начала приема заявлений – 09:00, 09.02.2024 г., дата окончания приема заявлений – 18:00, 11.03.2024 г.